Фінансова грамотність

3 клас

ФІНАНСОВА АРИФМЕТИКА

Робочий зошит для учня

ФІНАНСОВА АРИФМЕТИКА

3 клас

Робочий зошит учня

_____

_____

_____

Схвалено для використання
в загальноосвітніх навчальних закладах

Київ
УБС НБУ
2015

УДК 336:373.3(072.6)
ББК 65.261:74
Ф59

Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ІІТЗО від 03.06.2015 № 14.1/12-Г-379)

Рецензенти:

Б. І. Пшик – доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ);

О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри практичної психології
Інституту педагогіки і психології НПУ імені М. П. Драгоманова;

І. М. Вітенко – кандидат географічних наук,
доцент кафедри методики викладання навчальних предметів і освітнього менеджменту
Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти;

А. В. Недашківська – старший учитель ліцею № 100 «Поділ» м. Києва.

Експерти:

Л. В. Йолкіна – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова;

Н. Є. Пархоменко – заступник директора з навчально-виховної роботи
спеціалізованої школи № 194 «Перспектива» м. Києва.

Гривника і Копійку намалював *Роман Росіцький*.

Ф59 **Фінансова арифметика. 3 клас :** робочий зошит учня / О. Б. Рябова, Л. Я. Криховець-Хом'як, Л. І. Чарторинська, Г. Ф. Древаль ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – К. : УБС НБУ, 2015. – 69 с.
ISBN 978-966-484-252-2

Робочий зошит учня укладено відповідно до навчальної програми курсу за вибором для учнів 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів, рекомендованої Міністерством освіти і науки України.

Навчальне видання містить практичні матеріали для проведення уроків, які розкривають суть курсу з фінансової грамотності, та основних математичних понять у 3 класі.

У виданні представлено цікаві творчі форми роботи, які розвиватимуть логічне мислення, геометрично-просторове бачення, уяву, фантазію, що сприятиме гармонійному зростанню школяра, його інтелектуальному розвиткові.

УДК 336:373.3(072.6)
ББК 65.261:74

© О. Б. Рябова, Л. Я. Криховець-Хом'як,
Л. І. Чарторинська, Г. Ф. Древаль, 2015
© Університет банківської справи
Національного банку України (м. Київ), 2015

ISBN 978-966-484-252-2

ЗМІСТ

Дорогий третьокласнику! 4

Розділ I. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ 5

Урок 1. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ 5
Урок 2. ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ТОВАРІВ 10
Урок 3. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ, ВИРОБІТОК, ВИТРАТИ ЧАСУ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК 14
Урок 4. ЩО ТАКЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО 17
Урок 5. ТРАНСПОРТ – ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І ВАНТАЖІВ . 20

Розділ II. РОЗПОДІЛ І ДОХОДИ В ГОСПОДАРСТВІ 25

Урок 6. ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ ДОХОДИ 25
Урок 7. ЗАРПЛАТА ЯК ДОХІД КОЖНОГО ПРАЦЮЮЧОГО 28
Урок 8. ПРИБУТОК – ВИНАГОРОДА ПІДПРИЄМЦЯ 31

Розділ III. ТОВАРНО-ГРОШОВИЙ ОБМІН 34

Урок 9. ТОВАРИ ТА ЇХ КОРИСНІСТЬ ДЛЯ ЛЮДИНИ 34
Урок 10. ЦІНА, КІЛЬКІСТЬ, ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ЯК ТРІЙКА ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ ВЕЛИЧИН 38
Урок 11. ВИТРАТИ СПОЖИВАЧА НА ПРИДБАННЯ ТОВАРУ 41

Розділ IV. СПОЖИВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРІВ 45

Урок 12. СПОЖИВАННЯ ТОВАРІВ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ 45
Урок 13. МАРКУВАННЯ ТОВАРІВ 48
Урок 14. «ЗЕЛЕНЕ СПОЖИВАННЯ» – ЗАПОРУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ 53

Розділ V. ГРОШІ ЯК ОБ'ЄДНУВАЛЬНА ЛАНКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 58

Урок 15. ГРОШОВІ ОДИНИЦІ. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ГРОШОВИМИ ОДИНИЦЯМИ 58
Урок 16. ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ – ЗАПОРУКА ВМІЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ГРОШЕЙ 64

ДОРОГИЙ ТРЕТЬОКЛАСНИКУ!

Закінчилися літні канікули. Ти виріс, змужнів і готовий долати нові сходинки фінансових знань, які поєднуватимеш із розв'язуванням задач та обчисленням виразів.

Як і в другому класі, тобі допомагатимуть **Гривник** і **Копійка**.

Протягом навчального року ти будуватимеш стіни **Будинку Добробуту.** У цьому тобі допоможе універсальний конструктор «Ігротеко».

Будь розумником!

Старайся і неодмінно досягнеш успіху!

З повагою автори

Основні позначки

	Напиши завдання	?	Відповідай на питання
	Прочитай текст		Фізкультхвилинка
	Подивись відео	!	Запам'ятай! Візьми до уваги!

РОЗДІЛ І
ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

Тема 1. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВИДИ

! ***Візьми до уваги!*** *Навчає Копійка*

Ідучи у крамницю і супермаркет за покупками, ми знаходимо багато різноманітних товарів, які завозять із різних куточків світу. Одні товари виготовлені на заводах і фабриках, інші – отримуємо завдяки роботі людей на землі.

Виготовленням товарів на заводах і фабриках займається **промисловість.** Матеріали, які використовують для створення різноманітної продукції, називають **сировиною.**

Людей, які не виготовляють продукцію, а надають послуги іншим, працюють у **сфері обслуговування.** До таких видів діяльності належать **освіта, охорона здоров'я, спорт, культура** тощо.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Спочатку товари люди виробляли в себе вдома. А з XVIII століття, коли було винайдено паровий двигун, який приводив у дію великі машини, виникли спеціальні промислові підприємства: **заводи** і **фабрики**. Це дозволило виробляти більше продукції з меншими затратами людської сили.

Завдання 1. Прочитай текст.

Усі працюючі люди займаються господарською діяльністю. Наприклад, Андрійків сусід працює на заводі і виробляє телевізори. Отже, він зайнятий у ***промисловості***.

Його дідусь працює трактористом у фермерському господарстві в селі. Дідусь зайнятий у ***сільському господарстві***.

Андрійкова бабуся колись працювала вчителькою, отже, займалася ***освітою дітей***.

Мама – продавець у супермаркеті, отже, вона працює у ***сфері торгівлі***.

А його тато – машиніст поїзда, працює на залізничній колії, отже, має прямий стосунок до ***транспорту***.

Андрійкова старша сестра – артистка театру юного глядача, отже, зайнята в ***культурі***.

Завдання 2. З'єднай лініями, в якій галузі господарської діяльності працюють Андрійкові родичі та знайомі.

Промисловість	Сусід	Культура
Сільське господарство	Дідусь	
Транспорт	Бабуся	Освіта
Торгівля	Тато	
	Мама	
	Старша сестра	

Завдання 3. Розглянь схему «Господарська діяльність людини» (*рис. 1.1*) і запиши відповідь, до якої сфери належить промисловість.

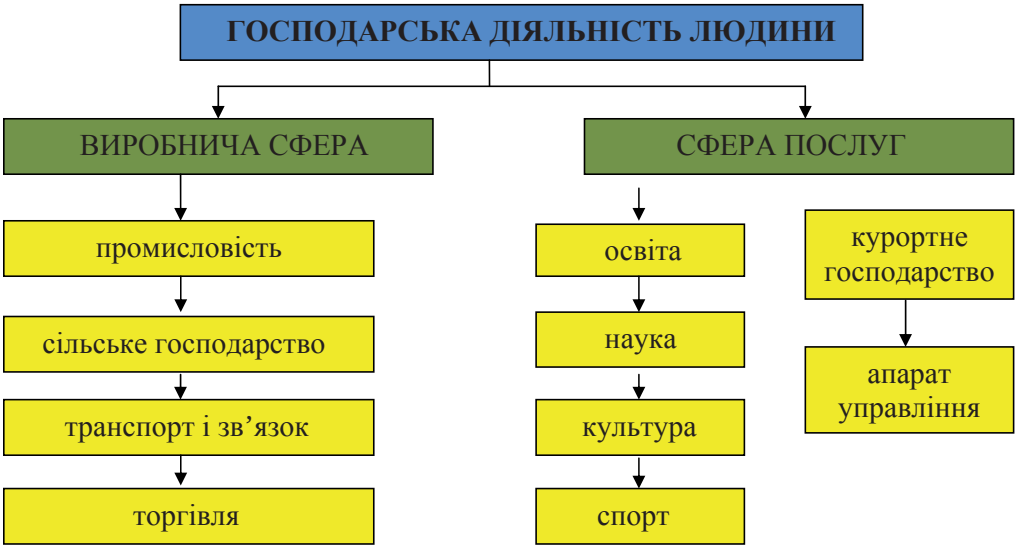

Рис. 1.1. **Господарська діяльність людини**

Виробнича сфера в господарській діяльності є основною. У процесі виробництва виготовляють продукт. Основні ланки виробництва подано на *рис. 1.2*.

Рис. 1.2. **Ланки виробництва**

Завдання 4. Розглянь *рис. 1.3*. За цим зразком склади і допиши ланки інших виробництв (*рис. 1.4*).

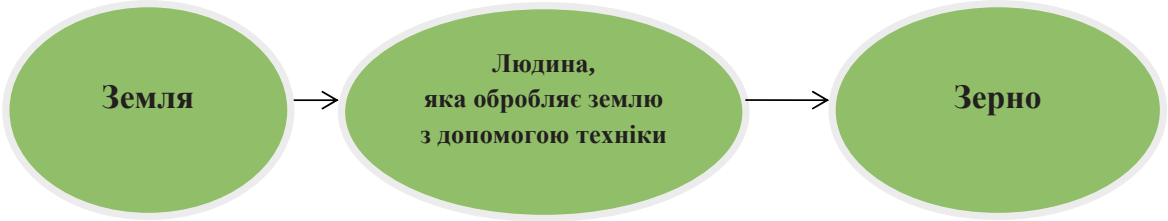

Рис. 1.3. **Основні ланки виробництва зерна**

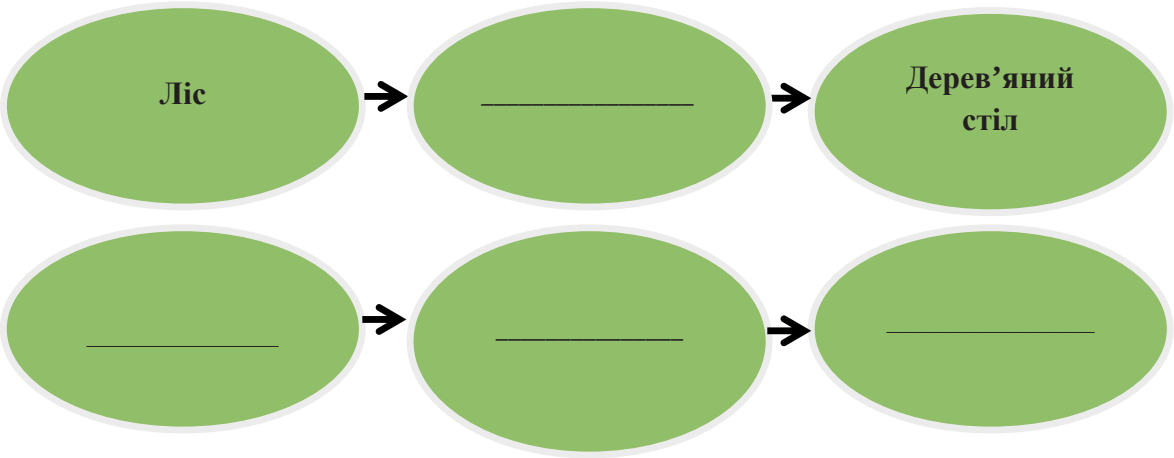

Рис. 1.4.

Завдання 5. На *рис. 1.5* з'єднай лініями кожен предмет із матеріалом, з якого він виготовлений.

Рис. 1.5.

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 1.1. Щоб виготовити 1 кілограм цукру, потрібно 16 кг цукрового буряку. Скільки потрібно цукрових буряків, щоб одержати 3 кілограми цукру?

Задача 1.2. Маса сирих цеглин – 50 кг. Після сушіння і випалювання їхня маса зменшилася на п'яту частину. Якою стала маса цеглин після сушіння і випалювання?

Завдання 7. Прочитай білоруську народну казку «Легкий хліб».

Легкий хліб

Косив у лузі косар. Стомився і сів під кущем відпочити. Розв'язав торбинку і взявся їсти.

Виходить з лісу голодний вовк. Підійшов він до косаря і попросив хліба.

Сподобався вовкові хліб. Він і каже:

– Хотів би я щодня хліб їсти, але де мені його брати? Порадь, чоловіче!

– Спершу треба землю зорати…

– Тоді й хліб буде?

– Ні, братику, стривай. Потім треба землю заборонувати…

– І можна хліб їсти?

– Що ти? Зажди ще. Раніше треба жито посіяти…

– Тоді буде хліб, – облизнувся вовк.

– Ні ще. Дочекайся, доки жито зійде, холодну зиму перезимує, навесні виросте, потім закрасує, потім почне наливати зернятка, потім достигати…

– Ой, – зітхнув вовк. – Ця робота дуже вже марудна й тяжка. Порадь мені, як легше їжу добувати.

– Ну, що ж, – говорить косар. – Раз не хочеш тяжкий хліб їсти, поїж легкий. Йди на вигін, там кінь пасеться.

Прийшов вовк на вигін. Побачив коня:

– Коню, коню! Я тебе з'їм.

– Що ж, – каже кінь, – їж. Тільки спершу зніми з моїх ніг підкови, щоб не поламати собі зуби об них.

– Ай справді, – погодився вовк.

Нагнувся він підкови знімати, а кінь як ударить його копитом у зуби… Перекинувся вовк та тікати.

Завдання 8. Роз'єднай слова і прочитай кінцівку казки.

З'їститовіннез'ївконя,алеспробувавлегкогохліба.Іпоцей деньвовклегкогохлібашукає.

Завдання 9. Намалюй малюнок до казки «Легкий хліб».

Тема 2. ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ТОВАРІВ

! ***Візьми до уваги!*** *Навчає Копійка*

Автомобіль, комп'ютер, бензин, цукерки, іграшки і т. п. є **продуктами виробництва.**

Для того щоб збудувати багатоквартирний дім чи виготовити дитячу іграшку, тобто створити продукт виробництва, потрібні **ресурси.**

Ресурси – усе те, що потрібно для господарської діяльності людини.

Ресурси поділяють на ***природні*** (ті, що дає природа), ***матеріальні*** – інструменти, верстати, обладнання і ***людські*** (трудові) – «майстрова рука уміла», тобто праця.

Важливою і особливою складовою виробництва є ***фінансові ресурси***.

Фінансові ресурси – це сума грошей, яка витрачаються у процесі виробництва, виготовлення продукту, який згодом продають.

Виготовлений продукт виробництва, який продають, стає **товаром.**

Завдання 1. Ресурси – це те, що людина використовує для господарювання. Розглянь *рис. 2.1*. З яких складових складаються ресурси, що потрібні для виробництва товарів?

Рис. 2.1. **Види ресурсів**

Завдання 2. Прочитай уважно казку «Подорож дорогоцінного камінчика».

Одного разу в шахті серед вугілля лежав жовтий камінчик.

– Чому мене не помічають? – журився він.

Та одного разу його помітив чоловік із ліхтариком на голові.

– Це ж золото! – вигукнув він і поклав камінчик у кишеню.

Потім шматок золота потрапив до рук ювеліра. Поки чоловік готував прилади для переробки камінчика, золото тихенько собі лежало. Спочатку майстер розплавив золото, а потім вилив його у форму для виготовлення персня. А для більшої цінності додав туди дорогоцінних камінців. Коли прикраса була готова, колишній жовтий камінчик не міг намилуватися собою.

Перстень продали принцові, а він подарував його принцесі. З тих пір перстень навіть не згадує, що колись був жовтим камінчиком і жив у темній шахті.

Завдання 3. Розподіли ресурси, що трапляються в казці, на групи.

Природні ресурси	Знаряддя праці	Трудові ресурси
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Завдання 4. Намалюй поступове перетворення жовтого камінчика на ювелірну прикрасу. *Наприклад*:

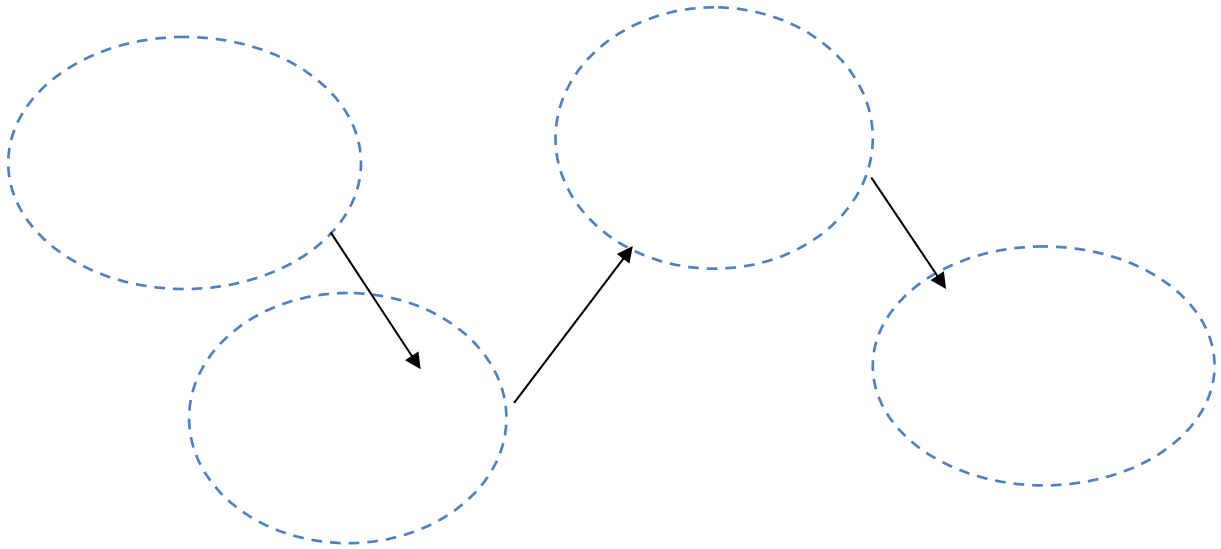

Завдання 5. Розв’яжи задачі.

Задача 2.1. У цех для виготовлення керамічного посуду привезли 20 кілограмів свіжої глини. Після сушіння її маса зменшилася до 16 кілограмів. Скільки води було у свіжій глині?

Задача 2.2. У дитячому кафе «Дзиґа» для приготування вишневого компоту взяли 45 кілограмів ягід, а цукру – на 30 кілограмів менше, ніж ягід, води – на 55 кілограмів більше, ніж цукру. Скільки кілограмів цукру взяли для приготування вишневого компоту? Порівняй величини. Запиши нерівності.

Завдання 6. Виконай вправи.

Вправа 2.1. Склади фігури за схемами (використовуй універсальний конструктор «Фантазія» та порахуй, скільки і яких деталей ти використав для кожної з них. Заповни таблицю:

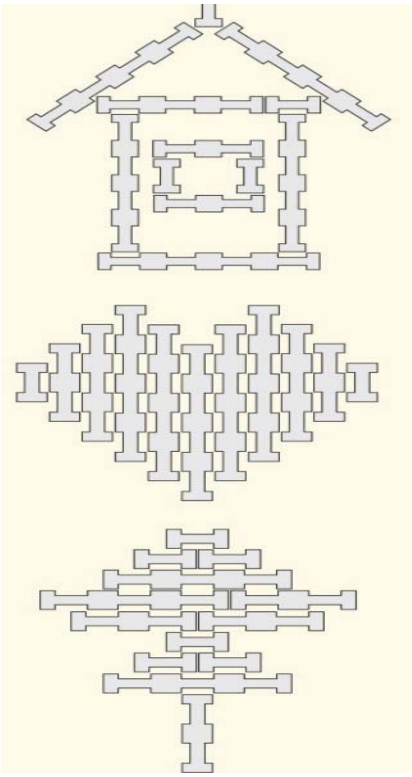

Деталь	Кількість, шт

Деталь	Кількість, шт

Деталь	Кількість, шт

Вправа 2.2. Порахуй вартість деталей кожної з груп і порівняй із запропонованими сумами за допомогою знаків рівності або нерівності (=, <, >), якщо:

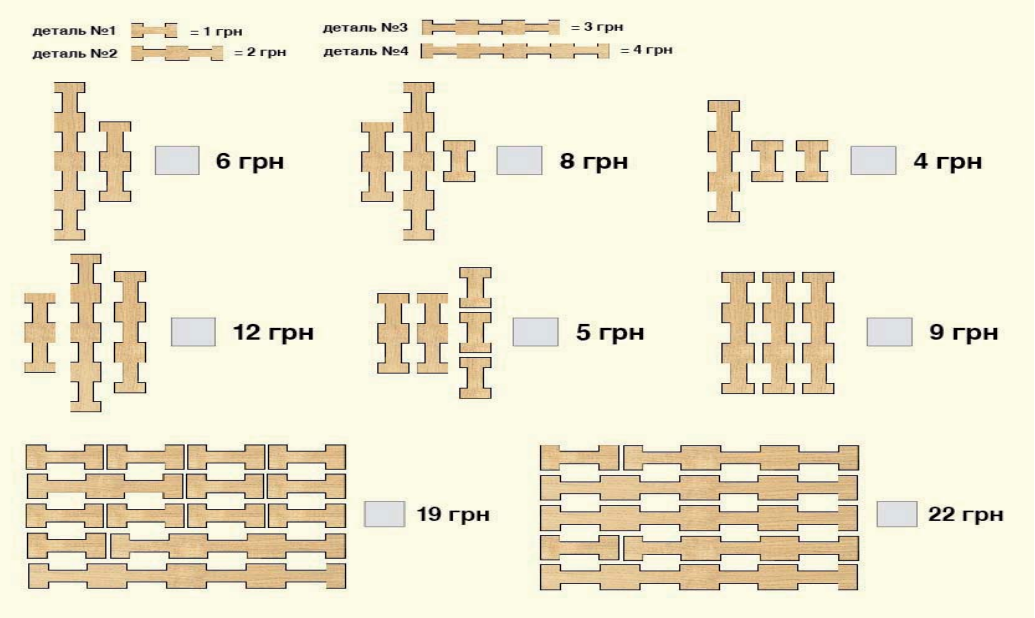

Тема 3. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ, ВИРОБІТОК, ВИТРАТИ ЧАСУ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Завдання 1. Прочитай незвичайне закінчення відомої української народної казки «Колосок».

Мишенята Круть і Верть вийшли з-за столу голодні та присоромлені Півником. Але вони зрозуміли: хто не працює, той не їсть. Почали мишенята жити по-новому. Круть і Верть допомагали Півникові. Вони старанно і продуктивно працювали. Друзі почали всю роботу виконувати спільно. Їм залишався час для читання книг, ігор і розваг.

Одного разу Круть за одну годину обмолотив два колоски, а Верть – чотири. Як ти думаєш, скільки колосків вони обмолотять за одну годину, якщо працюватимуть разом?

Звичайно, 4 + 2 = _____(колосків).

! *Запам'ятай!*

Праця мишенят за одну годину називається *продуктивністю праці*.

Але прийшов Півник з поля і приніс вісімнадцять колосків для обмолочення.

Кількість колосків, які мають обмолотити мишенятка за певний час, називається *виробітком*.

Гривник запитує

? За скільки годин Круть і Верть обмолотять вісімнадцять колосків, якщо працюватимуть разом? ___
_____

Завдання 2. Користуючись таблицею, склади умову задачі і запиши повне розв'язання.

	Круть	Верть
Продуктивність праці кожного з мишенят (за 1 год.)	2	4
Виробіток (загальна кількість колосків)	18	
Час спільної роботи	?	

Завдання 3. З'єднай лініями поняття з його визначенням.

Продуктивність праці	Кількість виготовленої продукції, що припадає на одного працівника
Виробіток	Кількість продукції, яку виготовляють за одну годину
Час	Витрачені години на виготовлення продукції

Завдання 4. Уяви, що мишенятка збільшать свою продуктивність праці. За одну годину вони спільно обмолотять не шість, а дев'ять колосків. Збільшиться чи зменшиться час їхньої спільної праці? Запиши _____
_____

Завдання 5. Закінчи речення.

Якщо збільшується продуктивність праці, то зменшується _____
_____ продукції.

Завдання 6. Намалюй малюнок про спільну працю мишенят.

Завдання 7. Роз'єднай слова і прочитай прислів'я.

Безтрудівнеїстимешпирогів.

Завдання 8. Виконай вправи.

Вправа 3.1. Для складання фігури «Такса» з універсального конструктора ти придбав:

• деталь № 1 – 10 шт.; • деталь № 2 – 2 шт.; • деталь № 4 – 2 шт.

Порахуй, скільки зайвих деталей ти придбав і заповни таблицю.

Деталь	Ціна за 1 шт.	Придбав, шт.	Заплатив, грн	Використав, шт.	Зайві деталі
№ 1	1 грн				
№ 2	2 грн				
№ 4	4 грн				
	Разом				

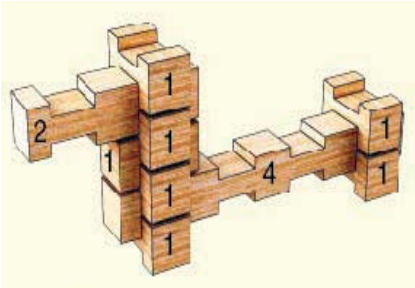

(Нумерація деталей конструктора допоможе тобі в розв'язку вправи)

Вправа 3.2. Для виготовлення деталей для універсального конструктора ТМ «Ігротеко» майстер за 1 год. часу виготовляє: деталь № 1 – 20 шт., деталь № 2 – 10 шт., деталь № 3 – 5 шт., деталь № 4 – 5 шт. Яка вартість виготовлених ним деталей за 1 год.? А за 2 год.?

деталь № 1

деталь № 2

деталь № 3

деталь № 4

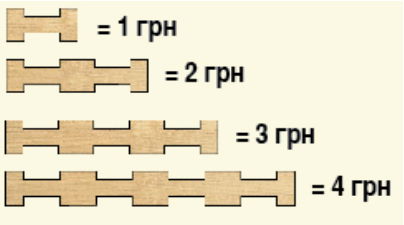

_____

_____

Деталь	Кількість, шт.	Ціна, грн	Вартість, грн
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			
		Разом	

Відповідь: _____

Вправа 3.3. На виробництві універсального конструктора «Ігротеко» майстер за 1 год. часу виготовляє 20 деталей № 1 і 12 деталей № 2. На яку суму він виготовляє деталей № 1 та № 2 за восьмигодинний робочий день? Вкажи, які деталі виготовляти вигідніше?

деталь № 1

деталь № 2

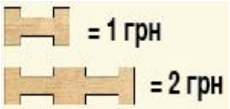

_____

_____

Деталь	Ціна за шт.	Кількість шт. за 1 год.	Кількість за 8 год.	Вартість за 8 год.
№ 1				
№ 2				

Відповідь: _____

Тема 4. ЩО ТАКЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Завдання 1. Прочитай текст.

Копійка рекомендує

Уяви собі, ніби всі люди, які займаються сільським господарством і забезпечують нас продуктами харчування, переселилися на іншу планету.

З тих людей, які залишилися, ніхто не вміє працювати на землі, вирощувати рослини і розводити тварин.

За кілька місяців усі поля заростуть бур'янами, а свійські тварини втечуть від поганих господарів до лісу. Люди залишаться без продуктів харчування, зупиняться фабрики й заводи... Страшно?! Таке може наснитися тільки в поганому сні.

Насправді такі працьовиті люди живуть поряд із нами. Ні на яку іншу планету вони не переселяться, оскільки люблять Україну, свою землю і вміють на ній трудитися. Рід їхньої діяльності має назву **«сільське господарство»**.

Сільське господарство складається з **рослинництва** і **тваринництва**.

? *Гривник запитує*

1. Чому країни змушені купувати одна в одної продукти харчування?
2. Що заважає вирощувати все в одному місці?

_____

_____

_____

_____

3. Згадай, які культурні рослини вирощують у вашій місцевості і яких свійських тварин розводять.

Завдання 2. Закінчи речення.

В Україні вирощують такі сільськогосподарські культури, як: _____

_____

_____.

В Україні розводять таких тварин: _____

_____

Завдання 3. Людині для життя потрібно багато продуктів. Деякими з них нас забезпечує рослинництво (позначаємо цифрою «1»), а деякими – тваринництво (позначаємо цифрою «2»). Запиши у кружечки відповідні цифри.

- ◯ Борошно
- ◯ Крупи
- ◯ Яйця
- ◯ Цукор
- ◯ Риба
- ◯ Фрукти
- ◯ М'ясо
- ◯ Овочі
- ◯ Молоко
- ◯ Мед
- ◯ Олія

Завдання 4. Намалюй рослини, які вирощують у твоєму краї.

Завдання 5. Закінчи речення.

З молока одержують: _____

_____

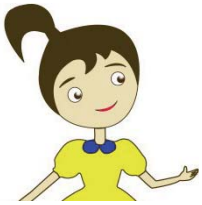

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

В Україні вирощують технічні культури. Це рослини, які використовують у промисловості. З ріпаку роблять олію, а з льону і бавовника отримують тканини.

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 4.1. У фермерському господарстві посадили петрушку на ділянці у формі квадрата. Обчисли периметр цієї ділянки, якщо довжина однієї сторони – 23 метри.

Задача 4.2. У фермерському господарстві «Аромат» вирощують пряні рослини. Весною на ділянці довжиною 35 м і шириною 15 м посіяли кріп. Знайди периметр цієї ділянки.

Задача 4.3. Пасічник на пасіці зібрав мед. Він продав 28 кг меду і в нього ще залишилося на 33 кг меду більше, ніж він продав. Скільки всього кілограмів меду зібрав пасічник?

Завдання 7. Виконай вправу.

Вправа 4.1. Побудуй мозаїку «Серце» з універсального конструктора «Фантазія» і розділи його на окремі геометричні фігури за допомогою прямих ліній (можеш використати лінійку). Познач ☒ із запропонованих тобі геометричних фігур ті, які утворилися після поділу мозаїки.

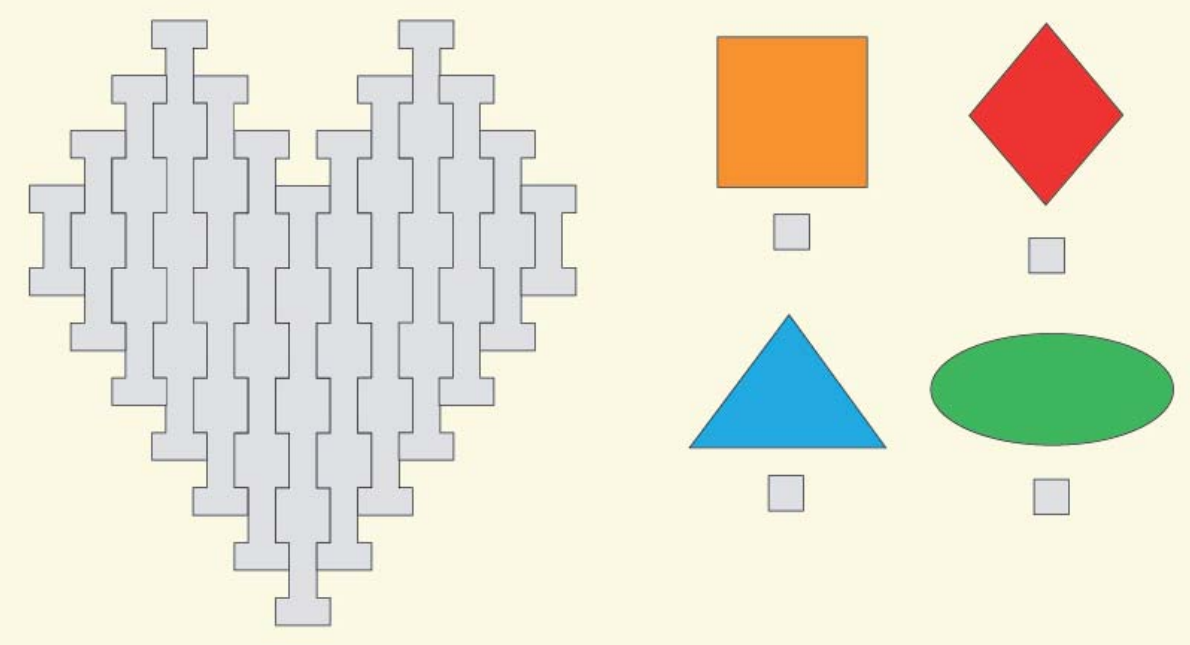

Тема 5. ТРАНСПОРТ – ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І ВАНТАЖІВ

! ***Візьми до уваги!*** *Навчає Копійка*

Сільськогосподарська і промислова продукція надходить у різні кінці світу завдяки транспорту. Він є особливим видом господарської діяльності людини.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Сотні років тому, коли значна частина суходолу була вкрита лісом, найбільш легким способом пересування були річки. Так виник річковий транспорт.

З давніх-давен існує морський транспорт, завдяки якому мореплавці відкривали нові землі. А зі середини XIX століття почали будувати велетенські океанські лайнери, які перевозять тисячі пасажирів і великі обсяги товарів.

Морському транспорту й сьогодні належить першість у вантажних перевезеннях. Суходолом наші предки пересувалися на тваринах: конях, слонах, верблюдах, буйволах, оленях, собаках. Цей вид транспорту назвали гужовим. Тепер він мало використовується людиною. З початку XIX століття його поступово витісняли інші, більш надійні види транспорту.

Залізничний транспорт нині існує в більшості країн світу. У наш час він зазнав суттєвого вдосконалення. Паровози були замінені електровозами, а звичайні потяги – швидкісними, які здатні долати понад 400 км за годину.

Автомобільний транспорт набув поширення у XX столітті. Нині всі малі й великі міста, села пов'язані між собою тенетами автомобільних доріг. Лише автомобіль дозволяє дістатися безпосередньо від будинку до будинку.

У XX столітті людина також піднялась у повітря завдяки авіаційному транспорту: літакам і гелікоптерам. На цей вид транспорту не впливають наземні перешкоди. Але й літаки не літають, де їм заманеться, а мають свої спеціальні маршрути. Повітряний транспорт найбільш вразливий щодо погодних і сезонних змін.

Нині транспортні засоби пірнули навіть під землю. Для скорочення маршрутів транспорту людина збудувала підземні і підводні тунелі, а для перевезення нафти й природного газу виник особливий вид транспорту – трубопровідний.

Надбанням нашого часу став електронний транспорт, завдяки якому здійснюється передавання електроенергії та інформації на значні відстані.

Завдання 1. Назви, якими видами транспорту користуються люди у твоєму населеному пункті. _____

_____

_____

_____

_____

Завдання 2. Розглянь *рис. 5.1.*

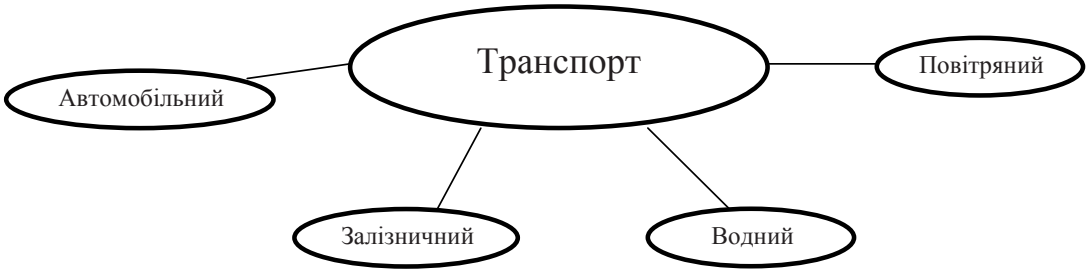

Рис. 5.1. **Основні види транспорту**

Завдання 3. Прочитай казку.

Одного разу зустрілися три шляхи: наземна Дорога, водний Шлях і повітряна Авіалінія. Та й посперечалися, хто з них найважливіший.

– Я найстарший з вас! – сказав водний Шлях. Найдавніші поселення виникали на берегах річок. Там люди будували гавань, і товари переправлялися в інші міста на кораблях. Запорозькі козаки сміло плавали на «чайках» – легких і швидких човнах. А сучасні підводні кораблі, авіаносці, океанські лайнери, танкери! Усі вони плавають водними шляхами.

– Зроду-віку люди ходили і їздили по землі, – втрутилась наземна Дорога. – Великі вантажівки з товарами і продуктами, автобуси, швидкісні потяги, сучасні красені-автомобілі належать мені, – зазначила Дорога.

– Та що там ви! Учорашній день! А за мною – майбутнє! – не втрималась Авіалінія. – Сучасні літаки найшвидше перевезуть людей і вантажі. Гвинтокрили, планери, дирижаблі, реактивні авіалайнери, надзвукові пасажирські літаки, ракети – не потребують будівництва ніяких доріг. Їм потрібна я – Авіалінія!

Але цю суперечку зупинила Людина: «Ви троє мені дуже потрібні! Адже без вас я не буду їздити, плавати і літати».

Завдання 4. Дай відповіді на запитання і виконай завдання.

Гривник запитує

? А як думаєш ти, який вид транспорту найважливіший для людини і чому? _____

_____

_____

? Яким видом транспорту доводилось подорожувати тобі? Намалюй малюнок.

Завдання 5. Відгадай загадки.

Якщо відповідь належить до автомобільного транспорту, то в кружечку напиши (А), до залізничного – (З), до водного – (В), а до повітряного – (П).

◯ Через море-океан
В сильний шторм чи ураган
Впевнено вперед прямує,
А на ньому люд мандрує.

◯ Як сідаєш – він урчить,
По дорогах швидко мчить.
Та шолом слід одягати
І права водійські мати.

◯ Вгору ріжки підіймає
І в дорогу вирушає.
Їздить тільки у містах
В будні й навіть по святах.

◯ Маленькі хатиночки по місту біжать.
Хлопчики й дівчатка в хатиночках сидять.

◯ Пасажирський чи товарний –
Металевий він і гарний.
Все ховає у вагонах
І стає лиш на перонах.

◯ В синім небі путь моя, Швидше всіх літаю я,
Маю крила, хоч не птах, Люди звуть мене ...

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 5.1. У вагоні потяга – 54 місця, з них вільних місць лише 14. Скільки пасажирів перевозить потяг, який має п'ять таких вагонів?

Задача 5.2. За одну годину автомобіль проїхав 81 кілометр, а велосипедист – у 9 разів меншу відстань. Скільки кілометрів проїхав велосипедист за 1 годину?

Задача 5.3. У пасажирському потязі – 19 вагонів. У товарному потязі – 20 вагонів-платформ і 18 вагонів-цистерн. На скільки більше вагонів у товарному потязі, ніж у пасажирському?

Задача 5.4. Вантажний автомобіль ЗІЛ за один день здійснив п'ять рейсів і перевіз 25 тонн піску. А автомобіль КамАЗ за п'ять рейсів перевіз 50 тонн піску. На скільки більше тонн піску перевозить КамАЗ за один рейс?

Задача 5.5. Відстань між двома містами – 120 кілометрів. З цих міст назустріч один одному виїхали два мотоциклісти. Яка відстань буде між ними, коли один проїде 30 км, а другий – 60 км?

Завдання 7. Виконай вправи.

Вправа 5.1. Користуючись фломастером або кульковою ручкою, допоможи Метелику віднайти шлях до Сонечка і полічи квіточки, на які він сідав пити нектар.

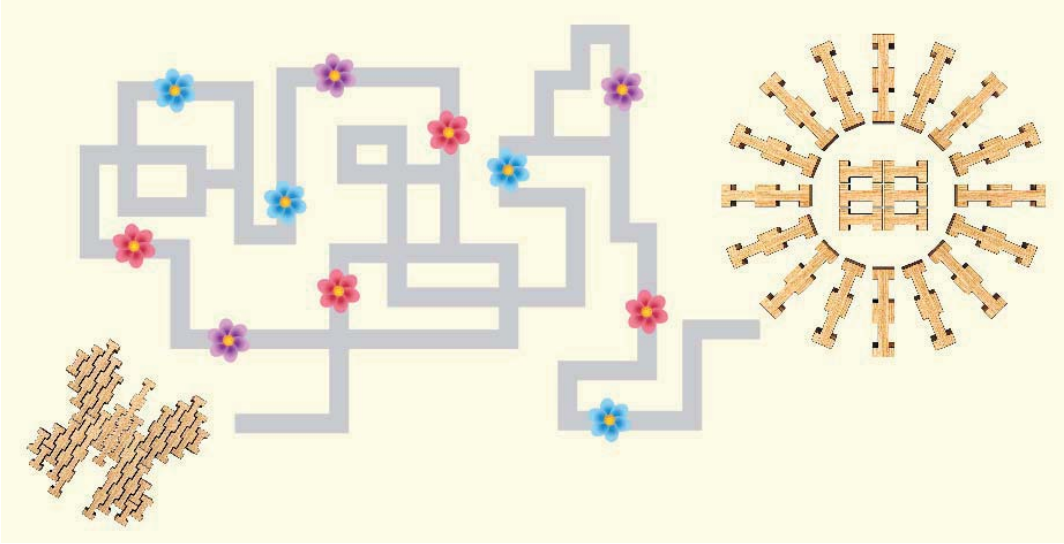

Вправа 5.2. Познач кольоровим олівцем або фломастером найкоротший шлях, яким верблюд може дійти до оазису.

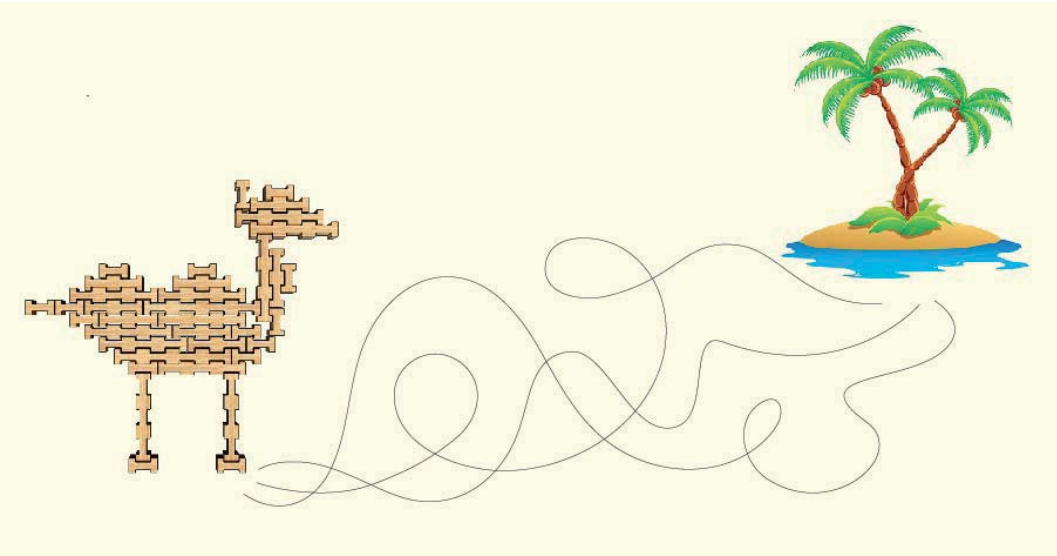

РОЗДІЛ II

РОЗПОДІЛ І ДОХОДИ В ГОСПОДАРСТВІ

Тема 6. ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ ДОХОДИ

Завдання 1. Уважно прочитай оповідання.

Андрійко росте у великій та дружній сім'ї, яка має свій фермерський бізнес, вирощуючи зернові культури – пшеницю і жито.

Тільки пригріє весняне сонечко, Андрійків тато вже у полі. Удобрює озиму пшеницю і жито, сіє яру пшеницю. У нього є трактор, сівалка, вантажна машина. Андрійко теж допомагає родині. Звичайно, щоб обробити землю, треба купити пальне для трактора, добрива, отрутохімікати від бур'янів і якісне насіння.

У серпні, коли Андрійкова родина зібрала зерно, тато порахував витрати і доходи. Частину зерна продали, частину віддали за користування земельними ділянками людям, мешканцям села, в якому проживає Андрійкова сім'я. Адже родина ***орендує*** сільськогосподарську землю, тобто за певну плату користується землею, що належить жителям села. Частину зерна сім'я залишила, щоб змолоти й отримати борошно.

Добре, що рік видався врожайний. Тато сказав, що родина має дохід, який більший за весняні витрати. За зароблені гроші можна купити якісне обладнання для міні-пекарні, про яку вже давно мріє сім'я. Цим словам зраділи бабуся, мама і Андрійкова сестра, адже вони зможуть пекти смачний хліб і булочки для своєї родини і частину продукції продавати, отримуючи дохід.

А знаєте, чому зрадів Андрійко? Йому купили новий планшет.

Андрійко тепер знає: ***щоб добробут у родині мати, потрібно усім старанно працювати.***

Завдання 2. Намалюй, як Андрійко допомагав родині.

Завдання 3. Прочитай продовження історії.

Наймудрішою в родині Андрійка є бабуся. Вона завжди дає мудрі поради. І навіть тато прислухався до неї. Частину зароблених грошей бабуся порадила покласти в банк під відсотки.

Відсотки – це додаткова сума грошей від їх використання, яку отримують фінансові установи. Ці гроші з відсотками називають капіталом.

Роки минають швидко. А за десять років, коли Андрійко вступатиме до університету, родина отримає від банку кругленьку суму. Адже банк дає ці гроші для використання іншим людям у формі позики – ***кредиту***. І за це повертає вкладникові значно більше грошей. Ось така фермерська сім'я.

«Хто дбає, той і має» – стверджує народна мудрість.

Завдання 4. Подумай над запитанням.

Припустимо, ти отримав від родичів 1 000 грн у подарунок з нагоди день народження. Ці кошти ти хочеш покласти на рахунок у державний комерційний банк під 12% річних чи приватний комерційний банк під 17% річних. Поясни, які чинники вплинуть на ваш вибір.

Обговори ситуацію з учнями. Як потрібно обирати банк для вкладення коштів, зверни увагу на фінансові небезпеки.

Завдання 5. Відгадай загадки і запиши відповідь.

Коли працював цілий рік, буде кругленький _____.

Приносити доходи став у банку татів _____.

На гривні – копійки, на долари – центи, біжать-набігають у банку ____ _____.

Він – фінансовий факір. У банку чекає вас _____.

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 6.1. На 100 га площі весною потрібно 3 т насіння пшениці. Восени зі 100 га площі зібрали 60 т пшениці. У скільки разів більше пшениці зібрали, ніж посіяли?

Задача 6.2. Весною на 100 га площі потрібно витрати 40 л солярки. Скільки потрібно солярки, щоб обробити 300 га площі?

Тема 7. ЗАРПЛАТА ЯК ДОХІД КОЖНОГО ПРАЦЮЮЧОГО

Завдання 1. Прочитай казку.

Маленька Марійка вередувала. Вона хотіла нову ляльку, але мама казала, що потрібно почекати до зарплати. «Що ж це за слово таке чарівне, яке виконає моє бажання?» – думала дівчинка. Мама щось довго їй пояснювала і перед сном прочитала казку про чарівний ліс.

Сниться дівчинці, що всі звірі в цьому лісі працюють: білки збирають горіхи і гриби не тільки для себе, а й для інших мешканців. Ведмеді запасають мед, зайчики вирощують моркву і капусту, їжаки збирають яблука і груші. А мишки-полівки назбирали цілий склад зерна. Працюють вони дружно 8 годин кожного дня.

За виконану роботу мудра Сова в кінці кожного місяця платить зарплату – золоті шишки, які вміє вирощувати тільки вона. За них звірята купують своїм дітям іграшки, цукерки у крамниці Лисички.

Згодом із сусіднього лісу, де росте старий клен, прилетіла Сорока і розказала, що їхня мудра Сова платить зарплату цінними блискітками залежно від виробітку, тобто від кількості вирощеної та зібраної продукції. І кожен із звірів кленового лісу старається якнайбільше назбирати зерна, фруктів, грибів, горіхів, щоб отримати багато блискіток, якими можна розраховуватися в місцевій крамниці. Почувши ці слова, кілька зайчиків пострибали в сусідній ліс...

Тут Марійка прокинулася: «Мамо, я почекаю на нові золоті шишки!» – сказала дівчинка і пішла гратися старою лялькою.

Вона зрозуміла: щоб гроші мати, потрібно працювати.

Завдання 2. Розглянь схему на *рис. 7.1* і виконай завдання.

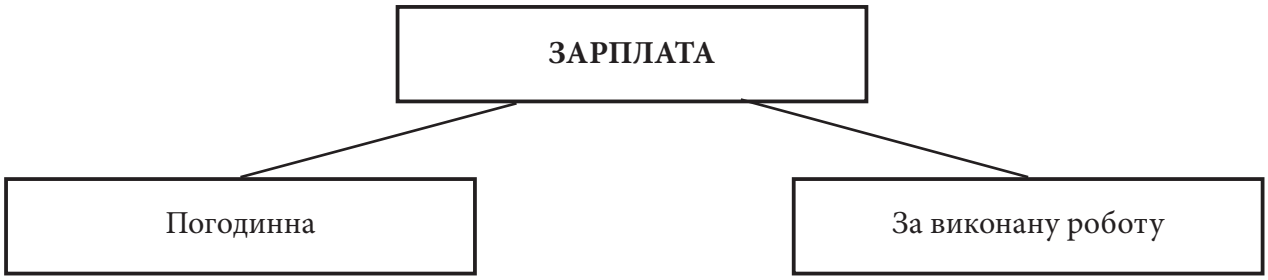

Рис. 7.1. **Види зарплати**

Гривник запитує

? Яку зарплату отримували жителі чарівного лісу? Замалюй відповідний прямокутник у жовтий колір.

? А як оплачували роботу звірят у лісі, де ріс старий клен? Замалюй відповідний прямокутник у зелений колір.

Завдання 3. Намалюй малюнок про працю лісових мешканців чарівного лісу.

Завдання 4. Роз'єднай слова і прочитай прислів'я.

Щобгрошірахуватитребарозуммати.
Грошейбагатоащастямало.

Завдання 5. Розв'яжи задачі.

Задача 7.1. На заводі робітник за одну вироблену деталь заробляє 4 гривні. За один робочий день він виготовляє 39 таких деталей. Скільки гривень заробляє робітник за один робочий день?

Задача 7.2. У вільний від навчання час студент працює у торговельному центрі. За одну годину роботи він отримує 20 грн. Щодня він працює 4 години. Скільки гривень заробить студент за 10 днів роботи?

Тема 8. ПРИБУТОК – ВИНАГОРОДА ПІДПРИЄМЦЯ

! ***Візьми до уваги! Навчає Копійка***

Виручка і прибуток – різні поняття. На ринку зазвичай підприємства виступають як відокремлені товаровиробники. Вони встановлюють ціну на свою продукцію, потім реалізують її споживачеві, у результаті чого до них приходить грошова виручка. Але це зовсім не означає, що отримано прибуток.

Для того, щоб виявити фінансовий результат, потрібно зіставити витрати на виробництво і збут товару з виручкою.

Якщо виручка більша за витрати, то фінансовим результатом є отримання прибутку.

Якщо вона дорівнює собівартості, то можна лише відшкодувати всі витрати на реалізацію і виробництво товару.

А якщо витрати перевищують виручку, підприємство, як наслідок, отримує збитки, так званий негативний фінансовий результат.

Завдання 1. Прочитай оповідання.

Петрик живе в маленькому містечку, де багато людей навколишніх сіл мають власні господарства. Вони розводять свійських тварин: корови, поросята, кури тощо.

Петриків тато працював на місцевому підприємстві торговим менеджером. Але його посаду скоротили, він залишився без роботи.

На раді Петрикова сім'я вирішила відкрити власний бізнес. «Початковий капітал візьмемо в банку», – сказав батько.

– Відкриємо міні-завод з виробництва морозива. Молоко будемо брати в людей, які тримають корови. Наше морозиво буде дуже смачним, тому що виготовлятимемо ми його з коров'ячого молока, за старим родинним рецептом бабусі.

Невдовзі родина Петрика придбала у кредит обладнання, найняла кілька працівників і розпочала виробництво морозива.

Раділи всі. У першу чергу – діти, бо морозиво було дуже смачне.

Раділи і дорослі тому, що мешканці навколишніх сіл мали куди здавати молоко і на якому вони заробляли гроші. Через три місяці, коли налагодилася реалізація продукції, підбили підсумки на сімейній раді.

Тато з гордістю зазначив:

– Наш бізнес прибутковий, тому що ми маємо дохід, з якого сплачуємо кредит, закуповуємо молоко, платимо зарплату працівникам і податки державі. Це наші витрати. І ще залишаються гроші як прибуток.

– Наш бізнес прибутковий, бо «смачний», – додав Петрик.

– Наше благополуччя залежить він наших власних рішень, – повчально сказав батько.

«Треба навчитися приймати правильні рішення», – подумав хлопчик і пішов у кухню за смачною порцією морозива.

Завдання 2. Намалюй своє улюблене морозиво.

Завдання 3. Пронумеруй етапи розвитку Петрикового сімейного бізнесу.

- ◯ Прийняли рішення на сімейні раді.
- ◯ Купили обладнання.
- ◯ Узяли в банку кредит.
- ◯ Запустили виробництво.
- ◯ Налагодили реалізацію продукції.
- ◯ Найняли працівників.
- ◯ Порахували доходи і витрати.

Завдання 4. Подумай і перелічи витрати, які має сімейний бізнес в історії Петрика _____

_____

_____

_____

_____

Гривник запитує

? Чи можливо в майбутньому уникнути певних витрат у бізнесі сім'ї Петрика? Якщо так, то яких? Запиши. _____

_____

Допиши рівність.

ПРИБУТОК = ДОХІД – _____.

Завдання 5. Розв'яжи задачі.

Задача 8.1. У магазині за день продали 25 пачок морозива, ціна якого – 6 грн. Яка денна виручка з продажу морозива у магазині?

Задача 8.2. Весною підприємець витратив 50 грн на насіння капусти і 100 грн на дизельне пальне для трактора. Ділянку зорав, посіяв насіння, доглядав і в травні продав розсаду капусти. За один день він продав 100 штук розсади за ціною 1 грн за штуку. На який день підприємець отримає прибуток?

РОЗДІЛ III

ТОВАРНО-ГРОШОВИЙ ОБМІН

ТЕМА 9. ТОВАРИ ТА ЇХ КОРИСНІСТЬ ДЛЯ ЛЮДИНИ

Візьми до уваги! *Навчає Копійка*

Товар – продукт праці, який одні продають, інші купують. Дуже важливо бути грамотним покупцем.

Рівень, яким чином товар задовольняє потребу споживача, називається **корисністю.** Що більшою є потреба в товарі, то більшою буде корисність товару. Товари, які є корисними для людини, називають **благом.**

Товари, які є шкідливими для людини, мають назву **антиблага.**

Товари широкого вжитку – товари, які споживачі купують для особистого споживання **(споживчі товари).**

Промислові товари – це товари виробничого призначення. Товари промислового призначення – це результати діяльності людини у формі сировини, матеріалів, обладнання, деталей, споруд, послуг, які купують приватні особи чи організації для подальшої переробки або використання в господарській діяльності.

Розрізняють **товари комплементарні** (взаємодоповнюванючі) і **товари-субститути** (взаємозамінні).

Завдання 1. Назви одиниці вимірювання деяких товарів.
Наприклад: морозиво – штуки, грами.

Тканина _____
Зошити _____
Борошно _____
Картопля _____
Шкарпетки _____
Молоко _____

Візьми до уваги! *Навчає Копійка*

Інформацію про товар можна прочитати на етикетках або дізнатись у продавця-консультанта.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Інформація про товар повинна бути:
– правдива;

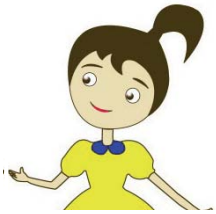

– доступна і зрозуміла (написана зрозумілою мовою);
– мають бути вказані дата випуску, термін придатності, спосіб використання, склад, адреса виробника, сорт, ціна.
Послуга – певна дія, у процесі якої споживач отримує можливість задовольнити відповідну потребу (медичне обслуговування, освітні послуги або перукарські послуги).
Послуги надають людям або фірмам у формі цілеспрямованої корисної дії або обслуговування.

Завдання 2. Розглянь такі ситуації і підкресли правильну відповідь.

Дівчина придбала товар іноземного виробника, тому продавець запропонував купити інструкцію українською мовою. Як має вчинити дівчина? Купити інструкцію? ***Так*** чи ***ні***?

Чи завжди споживач правий? ***Так*** чи ***ні***?

Чи обов'язково платити споживачеві за товар, який падає біля нього з вітрини? ***Так*** чи ***ні***?

Чи завжди інформація про товар є повною і зрозумілою? ***Так*** чи ***ні***?

Завдання 3. Приклей етикетку або обгортку, де є повна інформація про товар.

У будь-якому магазині має бути «Куточок споживача» – стенд з інформацією про права споживача.

Гривник запитує
? Як ти думаєш, де він має бути?

Завдання 4. Обери правильну відповідь.
У керівництва магазину.
На вітрині.
У доступному для споживача місці.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

У куточку будь-якої крамниці (супермаркету) є «Книга відгуків і побажань», яку надають на першу вимогу відвідувача і в якій можна писати скарги на продавців, якість товару, подяки, пропозиції.

Завдання 5. З'єднай лініями відповідність тверджень.

Купуючи продукти, важливо знати	відомості про розмір, матеріал, гарантійний термін
Купуючи одяг і взуття, важливо знати	відомості про склад продукту, дату виготовлення, термін споживання
Купуючи техніку, важливо знати	технічні характеристики, гарантії виробника, правила безпеки

Прочитай цікаву інформацію про товари і підкресли ті з них, якими користуєшся.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Якщо споживач придбав неякісний непродовольчий товар або товар, який не підходить за розміром, кольором, фасоном, його можна замінити у продавця на інший або повернути гроші. Це можна зробити протягом 14 днів, не рахуючи дня купівлі. При цьому не можна було користуватися товаром, варто зберегти його документацію (чек, інструкцію, гарантійний талон тощо). Є товари, які не повертають: продовольчі товари, дитячі іграшки, зубні щітки, гребінці, білизну, масажні щітки, рукавички, шкарпетки, друковані видання, товари для немовлят, інструменти для манікюру, ліки.

Завдання 6. Намалюй деякі товари, що не підлягають поверненню.

Завдання 7. Наведи приклад будь-якого виду послуги, пов'язаної з товаром, який ти вибрав. _____

_____

Завдання 8. Розв'яжи задачі.

Задача 9.1. У спортивний магазин «Вікторія» привезли 24 футбольні м'ячі. Продали у чотири менше, ніж привезли. Скільки м'ячів залишилося продати?

Задача 9.2. У магазині до обіду продали девять пакетів молока, а після обіду – утричі більше. Скільки пакетів молока продали за день?

Задача 9.3. Склади і розв'яжи задачу за таблицею:

Ціна	Кількість	Вартість
Однакова 9	8	72 грн
	9	?

Задача 9.4. На день народження Тані мама купила 8 шоколадних батончиків і заплатила 72 грн, а також 9 тістечок за цією ж ціною. Скільки мама заплатила за тістечка?

Тема 10. ЦІНА, КІЛЬКІСТЬ, ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ЯК ТРІЙКА ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИХ ВЕЛИЧИН

Завдання 1. Прочитай казку.

В одному магазині після того, як останній покупець зачинив двері, зав'язалася суперечка між трьома рідними сестрами: **Ціною, Кількістю і Вартістю.**

– Я важливіша від вас! – кричала **Ціна**. – Про мене частіше запитують. Мене завжди шукають на цінниках. І я номер один. Я – це гроші, які платять за один товар.

– Та скільки там тих грошей! – втрутилася **Вартість**. – Люди часто купують декілька товарів. Я – це гроші, які платять за кілька товарів або за всю покупку. А це значно більше, ніж якась там ціна.

Кількість намагалася їх помирити. Вона знала підхід до кожної із сестер. Кількість підходила до Ціни з множенням і до них зразу ж підбігала **Вартість**.

Ціна × *Кількість* = *Вартість*.

А до **Вартості** приходила з діленням, тоді мирилася **Ціна**.

Вартість : *Кількість* = *Ціна*.

А що буде, коли вартість поділити на ціну? То хто із сестер важливіший? Як думаєш ти?

Завдання 2. Допиши рівність.

Вартість : *Ціну* = _____.

Завдання 3. Намалюй товари, ціну яких ти знаєш. Запиши ціну під малюнком.

Завдання 4. Подумай, що краще для споживача:

? Можливість вибору різних цін із різних видів булочок?

? Можливість купити один вид булочки за певною ціною?

Завдання 5. Заповни таблицю.

Назва товару	Ціна, грн	Кількість	Вартість, грн
Морозиво	9	7	?
Книга	?	10	120
Зошит	4	?	36

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 10.1. Петрик купив 10 цукерок по 60 коп. кожна, кілька кулькових ручок по 2 грн. За всю покупку заплатив 12 грн. Скільки кулькових ручок купив Петрик?

Задача 10.2. Готуючись до школи, Оля купила чотири зошити по 3 грн кожен, дві ручки по 4 грн, одну лінійку за 5 грн, два блокноти по 6 грн. Яка вартість покупки?

? **Завдання 7.** Поясни прислів'я.

Бачили очі, що купували.

_____

_____

Завдання 8. Виконай вправи.

Вправа 10.1. Твій бюджет становить 28 грн. Порахуй, чи вистачить тобі коштів, щоб придбати потрібні деталі для складання мозаїки «Хатинка» з універсального конструктора. Скільки гривень тобі бракуватиме?

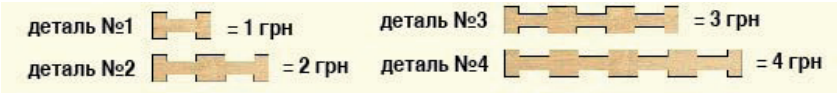

Деталь	Кількість, шт.	Ціна за 1 шт., грн	Вартість, грн
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			
		Разом	

_____
_____
_____
_____

Відповідь: _____

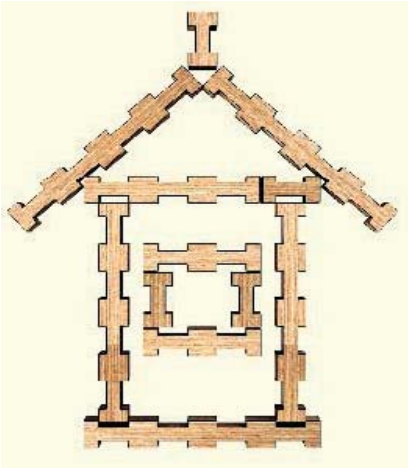

Вправа 10.2. Для гри в мозаїку ти хочеш придбати деталі універсального конструктора в кількостях, що вказана в таблиці. Порахуй, скільки гривень ти повинен заплатити за них, якщо:

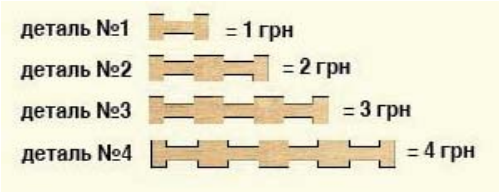

Деталь	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4
Кількість, шт.	20	10	10	10
Ціна за шт., грн				
Вартість, грн				

Тема 11. ВИТРАТИ СПОЖИВАЧА НА ПРИДБАННЯ ТОВАРУ

Завдання 1. Прочитай та обговори з учнями оповідання.

В Олежикової бабусі ювілей – 60 років. Святкувати вирішили вдома, оскільки будинок великий, то поміститься всі гості. Та й садок гарний біля будинку. Бабуся з мамою склали меню. Потім написали список потрібних продуктів. Наступного дня Олежик із татом і мамою закуповували товари в супермаркеті.

– **Читайте інформацію на етикетках!** – застерігала мама. – Продукти повинні бути якісні та свіжі.

А у відділі «Риба» Олежик прочитав невідоме для себе слово **«акція»** і запитав у мами, що воно означає.

– Добре, що ти такий допитливий! Тепер ми купимо ікру на бутерброд дешевше, ніж запланували, адже у відділі проходить акція – знижка на 10 відсотків на ціну товару, – зауважила мама.

М'ясо і яйця вирішили купити на ринку.

– Там великий вибір, – сказав тато.

А зелень бабуся виростила на дачній ділянці. Так що кріп, цибулька, селера, шпинат були свої. Та й торішні квашені огірочки залишилися. Бабуся любить працювати на землі і завжди отримує щедрий урожай.

Святкування пройшло на славу. Гості хвалили страви, дякували господарям за гостину, бажали бабусі прожити до ста літ. Олежику так сподобалося свято, що свій день народження він захотів святкувати вдома.

Завдання 2. Дай письмово відповіді на питання.

? Що склали мама і бабуся перед купівлею продуктів? _____

? Що означає слово «акція»? _____

_____

? Які продукти купили на ринку і чому? _____

_____

? Що виростила бабуся на дачній ділянці? _____

_____

? Чи зекономила сім'я, святкуючи бабусин ювілей удома? _____

Завдання 3. Роз'єднай слова і прочитай прислів'я.

Якдбаємотакімаємо.

Завдання 4. Дай відповіді на запитання.

Гривник запитує

? З якого віку батьки почали тобі давати кишенькові гроші?

? На що ти їх витрачаєш?

? Чи є в тебе скарбничка для грошей?

? Якщо так, то що ти плануєш купити?

Завдання 5. Намалюй свою майбутню покупку.

Чи радяться у твоїй сім'ї, що потрібно придбати в першу чергу? Чому?

_____

_____

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 11.1. Тато дав Тані до школи 10 грн. За 5 грн вона пообідала. За 2 грн 25 коп. купила булочку. За 2 грн 75 коп. купила кулькову ручку. Чи залишилися гроші в Тані?

Задача 11.2. У супермаркеті тато хотів купити кавун масою 4 кг, а купив масою 6 кг. Тому заплатив на 6 грн більше. Скільки коштував куплений кавун?

Завдання 7. Виконай вправи.

Вправа 11.1. Для складання мозаїки «Сонце» з універсального конструктора тобі треба придбати 22 деталі: 16 деталей № 2 і 6 деталей № 1. Оскільки в магазині не було в наявності деталей № 1, продавець запропонував тобі придбати деталі № 3 і розрізати їх на деталі № 1. Скільки деталей № 3 тобі знадобиться, щоб отримати з них потрібну кількість деталей № 1? Покажи на малюнку, як можна розрізати деталь.

деталь № 1

деталь № 2

деталь № 3

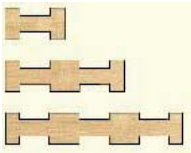

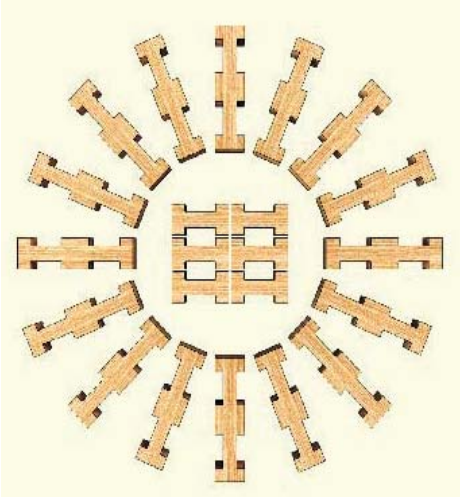

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Відповідь: _____

Вправа 11.2. Твій бюджет становить 38 грн. Ураховуючи вартість деталей, що наведена в таблиці, порахуй, на яку з фігур універсального конструктора в тебе вистачить коштів.

Скільки тобі потрібно позичити в тата, щоб купити деталі на ті фігури, на які в тебе не вистачає грошей?

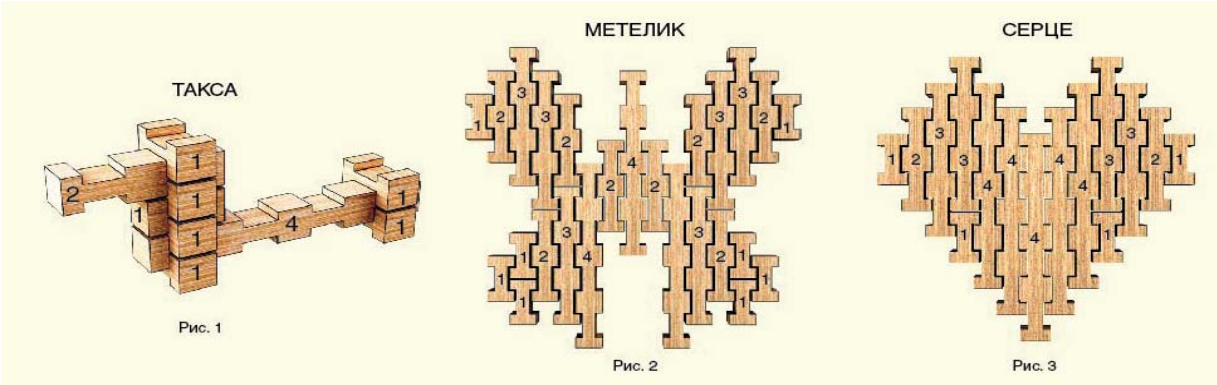

Рис. 1 Рис. 2 Рис. 3

Деталь	Ціна за шт., грн	Кількість, шт.	Вартість, грн
№ 1	1 грн		
№ 2	2 грн		
№ 3	3 грн		
№ 4	4 грн		
	Разом		

Деталь	Ціна за шт., грн	Кількість, шт.	Вартість, грн
№ 1	1 грн		
№ 2	2 грн		
№ 3	3 грн		
№ 4	4 грн		
	Разом		

Деталь	Ціна за шт., грн	Кількість, шт.	Вартість, грн
№ 1	1 грн		
№ 2	2 грн		
№ 3	3 грн		
№ 4	4 грн		
	Разом		

Вправа 11.3. Ти купив деталі універсального конструктора, що зображені зліва (*мал. 1*), а Дмитрик – ті, що зображені на малюнку справа. Порахуй, хто більше заплатив за деталі і наскільки, якщо:

деталь № 1
деталь № 2
деталь № 3
деталь № 4

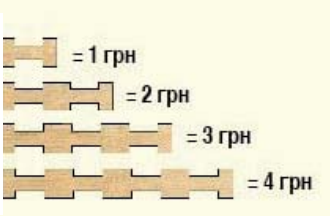

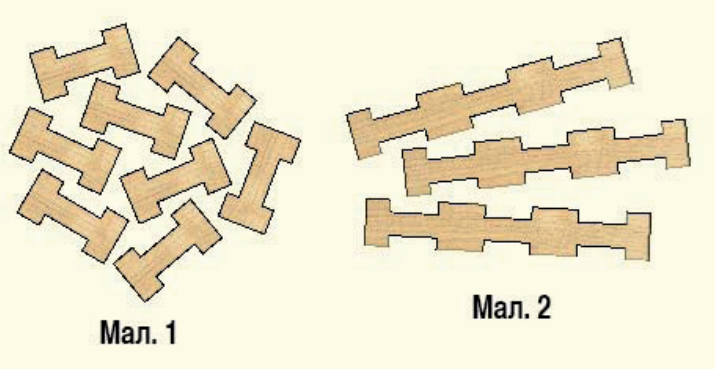

_____

_____

_____

Відповідь: _____

РОЗДІЛ IV

СПОЖИВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРІВ

Тема 12. СПОЖИВАЧ ТОВАРІВ І ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Завдання 1. Прочитай оповідання.

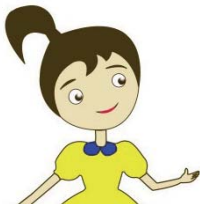

Дмитрик пишається своєю школою. Тут заборонено їсти шкідливу їжу – сухарики і чипси, пити кольорові газовані напої.

– **Мудрі діти – здорові діти,** – часто повторює вчителька.

Діти так відвикли від шкідливої їжі, що не звертають на неї ніякої уваги. І лежать розрекламовані чипси на полицях, очікуючи свого покупця.

Завдання 2. Дай відповідь на запитання.

Гривник запитує

? Чому чипси, сухарики і кольорова газована вода шкідливі для організму?

? Чи доводилося тобі переконати товаришів не купувати шкідливі продукти?

Завдання 3. Намалюй антирекламу «Хто це купує – той здоров'я втрачає».

Завдання 4. Розфарбуй кружечок біля продукту корисного для здоров'я людини в зелений колір, а шкідливого – у червоний.

- ○ Сік
- ○ Булочка
- ○ Домашній бутерброд
- ○ Кока-кола
- ○ Солодка газована вода
- ○ Морозиво
- ○ Жувальна гумка
- ○ Сухарики
- ○ Хот-дог
- ○ Йогурт
- ○ Овочевий салат
- ○ Картопля фрі

! ***Запам'ятай!*** *Радить Копійка*

Якісні куплені продукти харчування не можна повернути назад, тому думай, чи доцільною є покупка. Уважно читай потрібну інформацію на упаковці: дату виготовлення, термін споживання, умови зберігання, складники.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Ми купуємо продукти харчування. Здорове (збалансоване) харчування включає найрізноманітніші продукти. Національні страви готують з м'яса і риби, овочів і фруктів, вирощених на своїй землі. Енергетична цінність їжі вимірюється калоріями. Що більше людина витрачає сил і енергії, то більше калорій потрібно їй. Чоловікові на день потрібно 2 700 калорій, жінці – 1 900 калорій.

Завдання 5. Які ти знаєш українські національні страви? Запиши їх назви.

_____

_____

Завдання 6. Багато людей на планеті не доїдає. Від недоїдання страждають насамперед діти. Недоїдання викликає загальну слабкість і призводить до різних хвороб. А чим загрожує переїдання? Як ти думаєш? Запиши. _____

_____

_____

_____

Завдання 7. Ти, звичайно, вже знаєш, що зранку обов'язково треба снідати. Запиши меню корисного сніданку.

_____

_____

_____

_____

Завдання 8. Розв'яжи задачі.

Задача 12.1. У магазин «Смакота» привезли яблука в ящиках по 9 кг у кожному. За день продали всі. До обіду продали 53 кг яблук, а після обіду – 28 кг яблук. Скільки ящиків яблук привезли в магазин?

Задача 12.2. Батькова вага – 82 кг. Це на 42 кг більше, ніж вага сина. Скільки кілограмів важить син?

Завдання 9. Порівняй.

1 ц 10 кг ____ 110 кг
1 кг 200 г ____2 кг 200 г
400 г ____4 кг

Тема 13. МАРКУВАННЯ ТОВАРІВ

Завдання 1. Прочитай уважно казку.

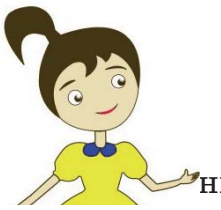

Жило собі добре і порядне Маркування. Воно завжди ходило по супермаркетах, магазинах і ринках із величезним кошиком, у якому було безліч етикеток, вкладишів, ярликів, бирок, клейм, штампів, кольєреток тощо. Маркування любило людей. І все, що було в кошику, служило людям, давало їм повну інформацію про товари. Наприклад, на упаковці продовольчих товарів Маркування клеїло надруковані етикетки, на яких написані назва товару, вага, дата виготовлення, термін придатності, складники, умови зберігання, харчова цінність. Прочитає цю етикетку на печиві якийсь Петрусь, наприклад, 25 травня, а там термін придатності до 20 травня, і не купить печива, а піде шукати свіжіше.

А на шийку пляшки Маркування любить клеїти кольєретку. Там завжди написана назва товару. На всіх вітчизняних товарах вказаний штрихкод 482.

Вкладиші Маркування кладе в коробки до ліків, побутової хімії. У них детально описано, як вживати ліки і користуватися різними засобами.

До одягу підвішує ярлики або бирки. На них написані розмір, фірмовий і товарний знак. А ще до одягу із внутрішнього боку пришиті контрольні стрічки, де позначена стисло цифрова або символічна інформація: як прати, чим чистити одяг.

Багато роботи має Маркування. Люди, читаючи потрібну інформацію, залишаються здоровими, тому що купують якісні продукти, гарно одягнуті тому, що купують одяг свого розміру.

Завдяки Маркуванню ми правильно приймаємо ліки і вміємо користуватися різними хімічними засобами.

Часто символи, які виконуються чорним кольором на жовтому чи червоному тлі, попереджають про небезпечність речовини та матеріалів у товарі.

Маркування просить людей: ***«Уважно і правильно читайте мою інформацію!»***

Завдання 2. Дай відповіді на запитання і запиши.

Гривник запитує

? Яка інформація записана на етикетках?

_____

? Куди приклеюють кольєретки?

_____

? Куди кладуть вкладиші?

_____

? До чого підвішують ярлики і бирки?

_____

Завдання 3. Приклей доступні тобі етикетки, кольєретки, ярлики, бирки, вкладиші з різних товарів.

Завдання 4. Запиши розмір свого одягу ____ і розмір свого взуття ____

Завдання 5. Намалюй у колі знак, який означав би, що книжку треба брати чистими руками. Цього знака ще немає. Ти будеш автором нового символу.

Завдання 6. Біля зображених знаків маркування (*рис. 13.1*) у кружечки внеси відповідні цифри, яким відповідає наведена коротка інформація про маркування.

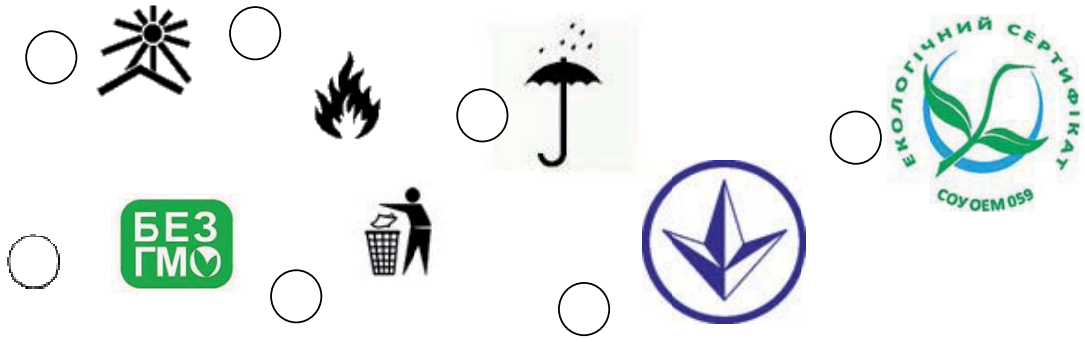

1. Підтверджує екологічну перевагу і безпеку маркованої ним продукції.
2. Знак є декларацією виробника, його застосування не вимагає оцінки продукції на вміст ГМО органом з оцінки відповідності.
3. Знак на засобі зазначає, що маркована ним продукція відповідає вимогам усіх обов'язкових в Україні стандартів.
4. Означає, що продукцію слід оберігати від вологи.
5. Знак означає, що маркований ним прилад слід берегти від нагрівання.
6. Знак зазначає, що маркована ним продукція є вогненебезпечною.
7. Означає, що упаковку від продукту слід викинути в урну.

Завдання 7. Виконай завдання.

Накресли коло, радіус якого – 1 см. Чому дорівнює його діаметр?

Завдання 8. Чому дорівнює периметр трикутника і прямокутника? Порівняй їх.

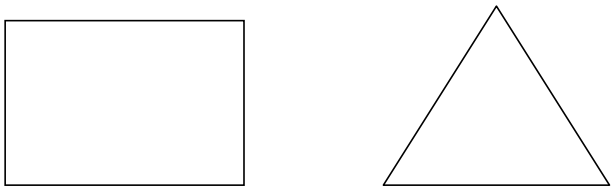

Завдання 9. Виконай вправи.

Вправа 13.1. Уважно розглянь мозаїки з деталей універсального конструктора. Використовуючи кольорові олівці, заштрихуй подані в

таблиці тільки ті геометричні фігури, форми яких використані в побудові мозаїк. Які з фігур використовують у маркуванні товарів?

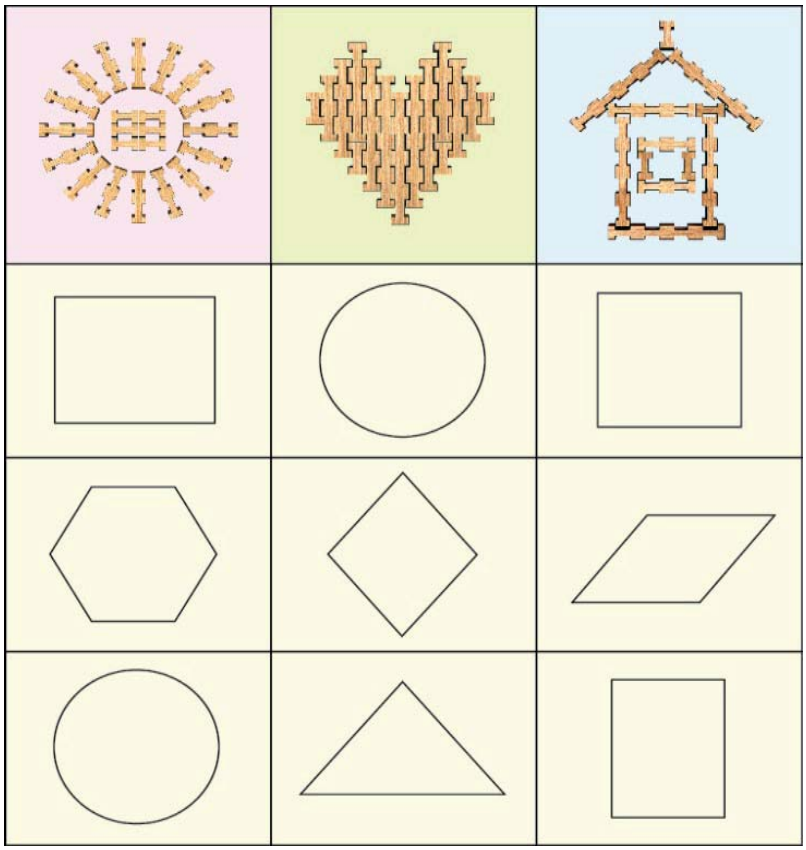

Вправа 13.2. За допомогою геометричної фігури Ромб зобрази схематично на шаблоні мозаїку «Серце» з універсального конструктора і заштрихуй її кольоровими олівцями.

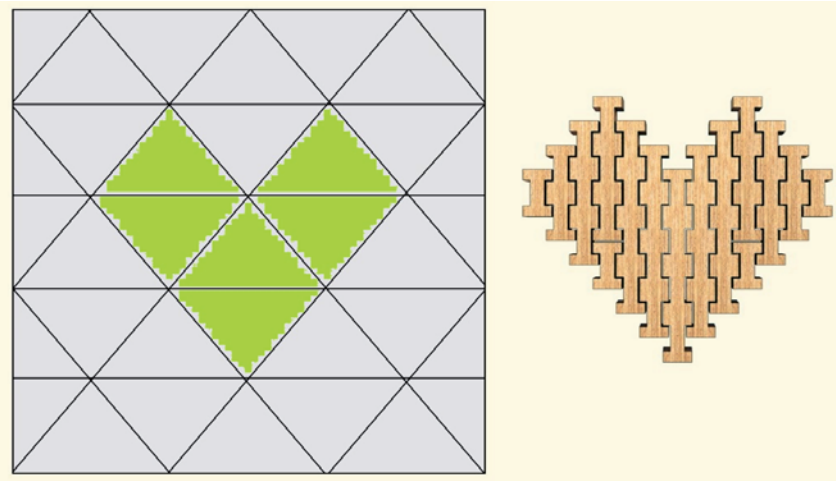

Вправа 13.3. З'єднай лінією фігури, зроблені з дерев'яних брусів універсального конструктора, з геометричними фігурами, які вони нагадують.

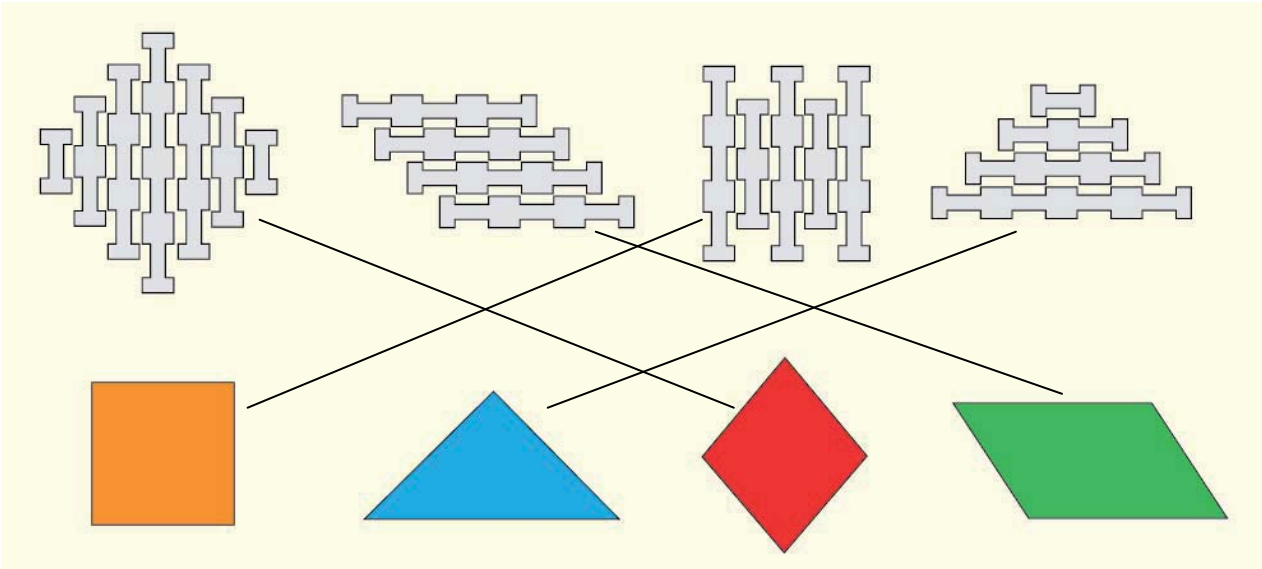

Тема 14. «ЗЕЛЕНЕ СПОЖИВАННЯ» – ЗАПОРУКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

***Візьми до уваги!** Навчає Копійка*

«Зелене споживання» – це гармонізація відносин «людина – навколишнє середовище». Прийняття і поширення екологічного стилю життя визначається як *green consumerism* (екологічне споживання).

«Зелене споживання» передбачає:

- формування екологічно дружнього підходу до споживання;
- просування товарів та послуг, які не мають негативного впливу на людину і навколишнє середовище.

Сьогодні зростає кількість споживачів, які, купуючи товар, звертають увагу на її екологічні аспекти, дбають, щоб їх покупка не мала шкідливих наслідків для навколишнього середовища, тобто дедалі популярнішим стає зелене споживання.

Зауважує Копійка

Якщо ти хочеш захистити екологію, потрібно дотримувати і певних правил при споживанні товарів, і уникати товарів, які небезпечні для здоров'я людини і середовища.

Завдання 1. Прочитай казку.

Христинка зустріла маму з роботи. Допомогла розібрати сумку з продуктами. На деяких упаковках товарів вона помітила незвичайний малюнок зеленого журавлика.

– Хіба бувають журавлики зеленими? – запитала дівчинка.

– Бувають, і якщо ти побачиш такий знак, сміливо купуй продукт, – пояснила мама. – Зелений журавлик є тільки на якісних і екологічно чистих товарах. Він береже наше здоров'я.

Дівчинка думала про незвичайну пташку і з цією думкою заснула.

Сниться Христинці, що летить вона верхи на зеленому журавлику на якийсь острів.

Ступила дівчинка не на землю... Під ногами були пластикові пляшки, целофанові кульки, одноразовий посуд, дитячі підґузки – усе це викинули люди.

– Потрібно від 500 до 1 000 років, щоб розклався цей непотріб, а в Тихому океані, наївшись такого сміття, щорічно гине сто тисяч тварин, – пояснив журавлик.

Потім Христинка полетіла на ньому у своє місто. Бачить через вікно: якийсь хлопчик чистить зуби, причому багато води витікає з крана марно.

– До 2050 року запаси прісної води вичерпаються, – зауважила мудра пташка.

А далі, на березі річки якийсь чоловік миє машину, всі нечистоти з якої стікають у воду.

– Тікай, рибко! – закричала Христинка.

Летять вони над лісом. Веселиться компанія молодих людей, які зовсім забули про розкладене багаття. Так і поїхали, залишивши сміття і непогашені вуглинки.

Стомився зелений журавлик літати і приземлився на квітучій галявині.

– Наша планета переживає екологічну кризу, – сказав птах. – **Погане повітря, брудна вода, вирубування лісів, неякісні продукти – ось головні вороги людини. Учені вважають, що є ще максимум 50 років, щоб оздоровити Землю. Інакше…**

І тут Христинка прокинулася.

Після школи дівчинка записала на великому аркуші паперу поради зеленого журавлика.

Завдання 2. Допиши вислови Христинки.

Будь мудрим _____.
Відмовтеся від одноразових _____.
Сортуйте _____.
Бережіть _____.
Використовуйте _____.
Економте _____.
Посадіть _____.
Поліпшуйте своє _____.
(*життя, дерево, папір, лампи, воду, сміття, пакетів і посуду, споживачем*)

Завдання 3. Розглянь сходинки «зеленого споживання» (*рис. 14.1*).

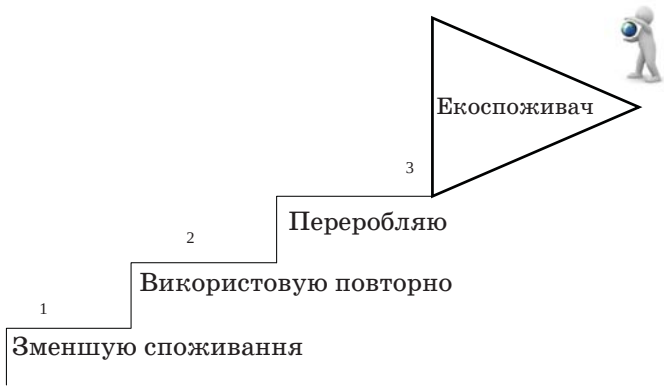

Рис. 14.1. **Сходинки «зеленого споживання»**

Радить Копійка

Наприклад, щодо одягу, купуй тільки потрібний одяг, носи до «переможного» кінця, шукай способи вторинного споживання (перешити, віддати іншим, використати на ганчірки) і тільки потім викидай.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

В українського зеленого журавлика є екодрузі в інших країнах. Розглянь їх уважно.

Екологічне маркування товарів у різних країнах світу

GEN | Країни ЄС | Німеччина | Канада | Японія

США | Скандинавія | Південна Корея | Болгарія | Україна

Завдання 4. Намалюй екологічну листівку.

Завдання 5. Розв'яжи задачі.

Задача 14.1. Дуб вбирає за день 85 л води. Скільки води вбере дуб за тиждень?

Задача 14.2. 60 кг макулатури рятує одне дерево. Скільки потрібно макулатури, щоб врятувати 10 древ?

Задача 14.3. Автомобіль за один рік викидає приблизно 200 кг чадного газу, 60 кг сполук азоту, 40 кг вуглекислого газу, 3 кг металевої та гумової пилюки, 2 кг сірчаного газу, 500 г свинцю, 2 кг речовини, яка провокує онкохвороби. Скільки всього шкідливих речовин викидає автомобіль за рік?

Завдання 6. Виконай вправу.

Вправа 14.1. Для складання мозаїки «Пташка» з універсального конструктора тобі знадобиться 18 деталей. Користуючись зображеннями схем обох мозаїк, порахуй, скільки деталей і яких саме тобі треба докупити, щоб скласти мозаїку «Метелик» з універсального конструктора. Скільки гривень тобі знадобиться, щоб докупити ці деталі, якщо:

деталь № 1 коштує 1 грн;
деталь № 2 – 2 грн;
деталь № 3 – 3 грн;
деталь № 4 – 4 грн?

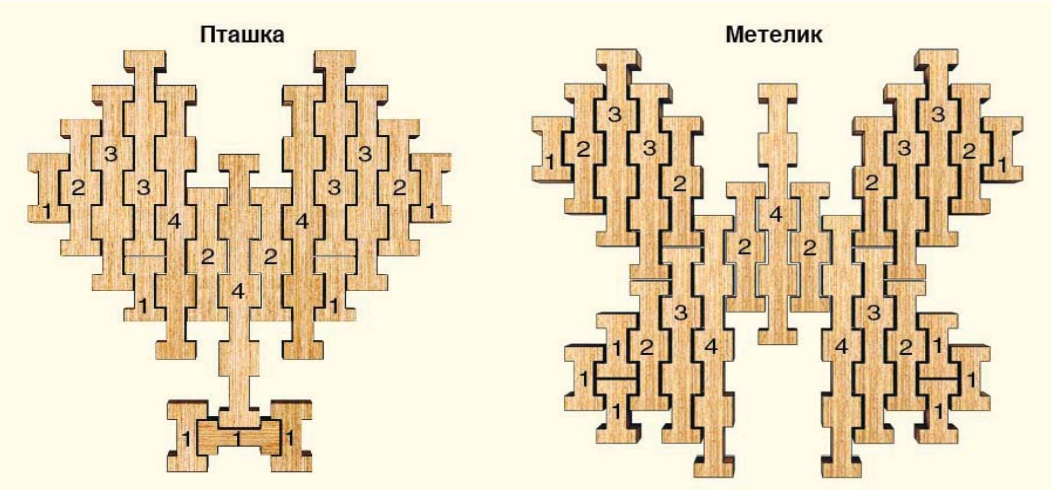

Заповни таблицю:

Деталь	Пташка	Метелик	Необхідно докупити, шт.	Ціна за шт., грн	Вартість, грн
№ 1					
№ 2					
№ 3					
№ 4					
				РАЗОМ	

РОЗДІЛ V

ГРОШІ ЯК ОБ'ЄДНУВАЛЬНА ЛАНКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 15. ГРОШОВІ ОДИНИЦІ. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ГРОШОВИМИ ОДИНИЦЯМИ

Завдання 1. Прочитай словацьку казку «Про три гроші».

Про три гроші

Копав якось один бідний чоловік край дороги канаву. І не знаю, як те сталось, тільки йшов кудись тією дорогою сам король та й спитав того чоловіка:

– Скажи-но мені, голубе, а скільки ти береш у день за свою тяжку працю?

– Ой, найясніший пане, беру я три гроші.

Здивувався король і спитав його, як він може прожити на три гроші.

– Ой, ласкавий пане, якось би воно на них жилося. Та я з тих трьох грошів один повертаю, другий позичаю, а з третього живу.

Король думав-думав, що воно означає, аж голова йому обертом ішла, та все ніяк не втямить, що воно й до чого. От він і зізнався, що не знає, як йому те розуміти.

– Та що ж, найясніший пане, – каже бідний чоловік, – так воно й є! Годую я старого й немічного батька, отож, йому й повертаю, бо він мене годував. Годую і малого сина – йому позичаю, щоб він мені повертав, коли постарію. А на третій гріш сам мушу жити.

– Ну, добре, коли так, – зрадів король. – Бачиш, голубе, є в мене дванадцятеро радників, і що більше я їм плачу, то більш вони бідкаються, що ні з чого жити. Тепер загадаю я їм оцю загадку, що від тебе почув. Та як прийдуть до тебе питати, не відгадуй їм, аж поки не побачиш образу мого.

Сказав так король, подарував біднякові жменю дукатів та й пішов до замку.

От прийшов і зараз звелів покликати до себе тих дванадцятьох радників та й каже їм:

– Ви не можете прожити на королівську платню. А є в нашій країні такий чоловік, що заробляє три гроші, і то один гріш повертає, другий позичає, а на третій сам живе – і живе чесно. Тепер, як ви такі мудрі, скажіть мені, як це розуміти? Бо коли за три дні не скажете, звелю вас усіх повиганяти з королівства, щоб мені дурно хліба не їли.

Пішли додому славні радники, похнюпивши носа, та й сіли радитись: як би то могло бути? Кожен хотів бути наймудрішим, але жоден не міг дорівнятись розумом простому чоловікові. Минув день, минув і другий.

На третій день уранці мали вони з'явитися до короля, а самі нічогісінько не відгадали. Аж ось хтось їм шепнув, де можна знайти того чоловіка, що їх у тій скруті порятує. От знайшли вони його й усі мерщій припхалися до нього. Та як узялися коло нього – і просьбами, і грозьбами, щоб тільки він сказав, як-то воно виходить з тими трьома грошами. Та він не злякався анітрохи. Розповів їм про королівський наказ, мовляв, хіба що коли б вони йому показали королівський образ, то, може б, у них щось і змололось.

– Як же ми, грішні люди, тобі королівський образ покажемо? – забідкались ті. – Адже король нас не послухав, і до тебе не прийде, і ти до нього не підеш. Ні, таки скажи нам усе, й край.

– Та як ви самі цього не знаєте, то з чужого борошна хліба не напечете.

Вдались вони тоді до останнього: наобіцяли йому золоті гори, наносили йому стільки грошей, що вже мав за що жити й без королівської ласки, – аби тільки розповів. А він – ані слова. Тільки вже як насміявся з них досхочу, що мудрі такі пани, та не дадуть собі ради, витягнув з кишені один з тих дукатів, що йому подарував король, та й каже:

– Ну от бачите, тут королівський образ, король мені сам подарував. То нічого мені боятися, я королівського наказу не порушив. І коли захочу, то й скажу вам! – та й відгадав їм ту загадку.

Зраділи радники та й пішли розмовляти з королем, коли бідний чоловік їм свого розуму позичив. Але й король зараз-таки побачив, що до чого, бо звелів покликати до себе того чоловіка та й питає:

– А скажи мені, як це ти, чесний чоловік, та порушив мій королівський наказ?

– Не порушив я, найясніший королю, бо мовчав, як камінь, аж поки побачив ваш образ. Він і зараз при мені, ви самі мені його подарували, – та й вийняв дукат із королівським образом і розповів усю пригоду з тими радниками, як вони упрошували й пригрожували, як обдарували його і як він з них сміявся.

– Ну, – сказав на те король, – коли в тебе більше розуму, ніж у моїх дванадцятьох радників, не будеш ти вже копати канави, а будеш у моєму дворі поживати й коло мене в раді засідати. А ви? – обернувся до своїх радників: – Чи вам не соромно? Що тепер з вами робити? Тепер я вам не тільки не додам платні, а ще й виверну з того, що отримуєте.

З того часу не просили вони більше в короля підняти їм платню.

Дай письмові відповіді на запитання.

Гривник запитує

Кому віддав бідний чоловік один гріш?_____

Кому чоловік позичав?_____

Чи порушив свою обіцянку бідняк?_____

Як оцінив його розум король?_____

Чи допоміг розум розбагатіти?_____

Завдання 2. Розглянь схему (*рис. 15.1*).

Рис. 15.1. **Окремі функції грошей**

! ***Запам'ятай! Радить Копійка***

Сутність грошей проявляється через функції, що виконують гроші.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Валюта – це гроші певної країни.
Гривня – це валюта України. 1 грн = 100 копійок.
Долар – валюта США. 1 долар = 100 центів.
Юань – валюта Китаю. 1 юань = 10 цзяо.
Євро – валюта країн Євросоюзу. 1 євро = 100 центів.
Єна – валюта Японії. 1 єна = 100 сен.
Швецька крона – валюта Швеції. 1 крона = 100 ере.
Єгипетський фунт – валюта Єгипту. 1 фунт = 100 піастрів.
Шекель – валюта Ізраїлю. 1 шекель = 100 агорів.

Завдання 3. Розглянь схему (*рис. 15.2*).

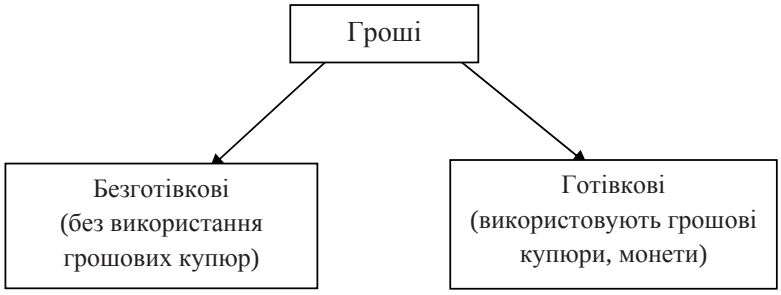

Рис. 15.2. **Види грошей**

Тато купив запчастини до машини і розрахувався платіжною карткою, тобто здійснив безготівковий розрахунок. Сюди ж належить і купівля-продаж товарів через Інтернет.

Мама купила продукти в магазині і розрахувалася гривнями, тобто готівкою.

Наведи приклади готівкового платежу _____
і безготівкових розрахунків _____

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Діти від шести до 17 років можуть користуватися карткою ЮНІОРА від «ПриватБанку». Цією карткою можна оплачувати товари у торгових центрах, накопичувати гроші і отримувати дохід.

Завдання 4. Розгадай кросворд.

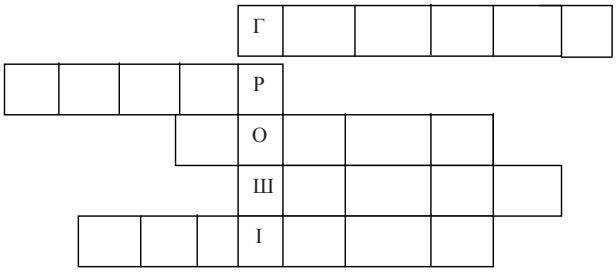

1. Національна валюта України.
2. Пластикова картка від «ПриватБанку» для дітей.
3. Споживач платить гроші за ...
4. Оплата за порушення Правил дорожнього руху.
5. Розмінна монета України.

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Відповідно до Указу Президента України і статей 99 і 102 Конституції України протягом 2–16 вересня 1996 року в Україні була проведена грошова реформа. В обіг введено національну валюту України – гривню та її соту частку – копійку. Код валюти літерний – UAH, код валюти цифровий – 980, скорочена назва – грн.

Завдання 5. Розв'яжи задачі.

Задача 15.1. Обчисли з коментуванням.

1 грн : 2 = _____

2 грн : 20 коп. = _____

5 грн 70 коп. – 90 коп. = _____

Задача 15.2. У шкільну їдальню закупили горнята по 9 грн кожне. Скільки горнят купили на 180 грн?

Задача 15.3. Коли б я мав половину тих грошей, що маю, та ще 2 грн, то в мене було б 27 грн. Скільки в мене грошей?

Завдання 6. Виконай вправу.

Вправа 15.1. Майстрові потрібно порахувати затрати (собівартість) на виробництво деталей для складання мозаїки «Пташка» з універсального конструктора за схемою:

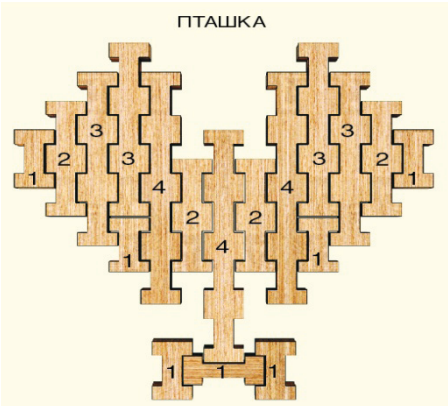

Собівартість виробництва складається з вартості деревини, з якої виготовляють деталі, та вартості вирізання пазів на кожній деталі (у нашому варіанті вирізання одного паза коштує 5 коп.).

Порахуй вартість деревини, що потрібна для виготовлення цих деталей, за допомогою таблиці:

Деталь	Кількість деталей	Вартість деревини для однієї заготовки, грн	Сукупна вартість деревини, грн
№1		80 коп.	
№2		1 грн 60 коп.	
№3		2 грн 40 коп.	
№4		3 грн 20 коп.	

Разом вартість деревини для виготовлення деталей для мозаїки «Пташка» становить _____

Тепер порахуємо вартість роботи з вирізання пазів у цих деталях:

Деталь	Кількість пазів в одній деталі, шт.	Вартість вирізання одного паза в деталі, коп.	Сукупна вартість вирізання пазів, коп.
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			

Разом вирізання пазів у всіх деталях цього набору становить:

_____

Загальна собівартість виготовлення набору деталей для створення мозаїки «Пташка» становить:

_____

_____

Тема 16. ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ – ЗАПОРУКА ВМІЛОГО ВИКОРИСТАННЯ ГРОШЕЙ

! **Візьми до уваги!**

Навчає Копійка

- Гроші – об'єднувальна ланка між виробником і споживачем.
- Фінансова грамотність допомагає зрозуміти основні фінансові поняття, визначити їхню роль у грошових відносинах.
- Фінансова арифметика – взаємозв'язок математичних навичок роботи з числами і базовими фінансовими знаннями.

Завдання 1. Дай відповіді на запитання.

Гривник запитує

? Як ти розумієш такі вислови:

«Гроші для людини, а не людина для грошей» _____

_____

_____

_____

«Час – гроші»_____

_____

_____

_____

Матеріальні цінності – це гроші (багатства), а духовні цінності – це

_____

_____

_____

_____

_____

ЦЕ ЦІКАВО! *Зауважує Копійка*

Слово «гривня» походить від давньоруського слова «гривна», означало жіночу нашийну прикрасу з дорогоцінного металу. Перші зразки сучасної гривні були надруковані 1992 року в Канаді. А 1996-го гривня стала національною валютою.
Гроші – «товар товарів», чарівний засіб, здатний перетворитися на будь-яку привабливу чи бажану річ.
Гроші – об'єднувальна ланка між виробником і споживачем.

Завдання 2. Розглянь схему (*рис. 16.1*).

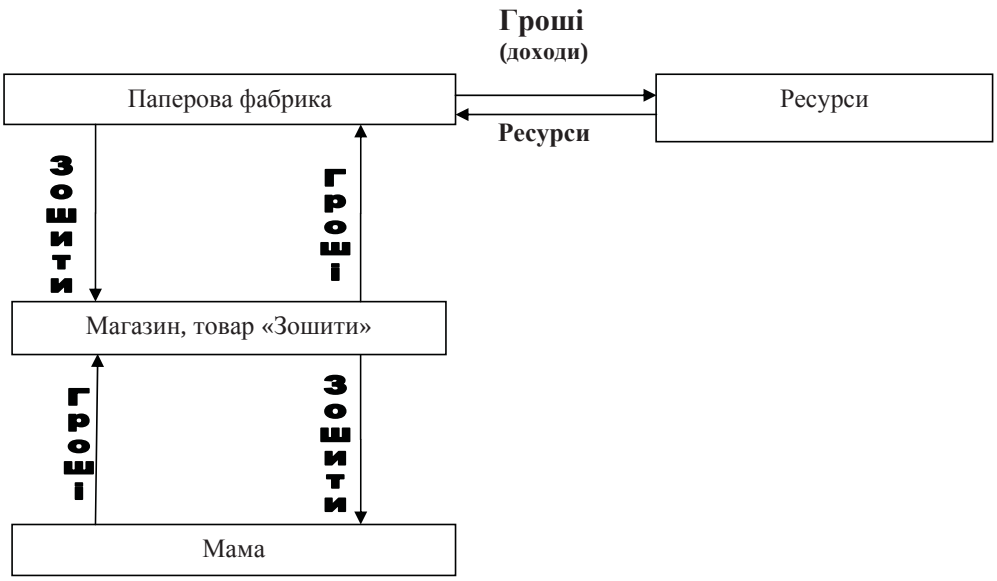

Рис. 16.1. **Рух грошей між виробником і споживачем**

Мама у крамниці **за гроші** придбала зошити, тобто гроші перетворилися в товар. Для магазину товар «зошити» перетворився **у гроші,** які надходять на паперову фабрику для закупівлі ресурсів з метою подальшого виробництва.

Завдання 3. У другому класі разом із Гривником і Копійкою ти спорудив фундамент фінансової абетки. Тепер ти закінчуєш будувати стіни Будинку Добробуту. Виконай завдання, і стіни твого будинку будуть найміцніші та найстійкіші. Ніякі фінансові «буревії-небезпеки» їм не загрожуватимуть. Правильні відповіді – цеглинки, які будуть стінами Будинку Добробуту (*рис. 16.2*).

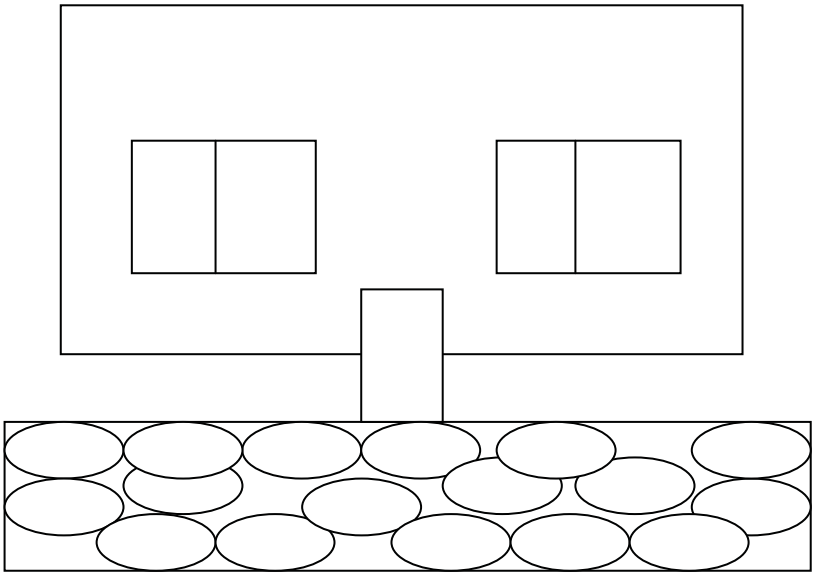

Рис. 16.2. **Будинок Добробуту**

Завдання 4. Допиши речення, користуючись, за потреби, довідкою.

Національна валюта України – це _____.
Гроші бувають готівкові і _____.
Транспорт буває сухопутний, водний і _____.
Сільське господарство – це вирощування рослин і розведення _____.
Наклеюють на упаковку товару _____.
Приклеюють на верхню частинку пляшки _____.
Ціна × Кількість = _____.
Вартість : Ціну = _____.
Зелене споживання – це запорука збереження _____.
Товари поділяють на продовольчі і _____.
Винагорода підприємця – _____.
Дохід кожного працюючого – _____

Довідка

Етикетка, кольєретка, вартість, кількість, довкілля, промислові, прибуток, зарплата, повітряний, тварин, гривня, безготівкові

Ти – справжній будівельник!
Залишилося звести дах Будинку Добробуту.

Запам'ятай!

Зауважує Копійка

Фінансова грамотність допомагає зрозуміти основні фінансові поняття, визначити їхню роль у грошових відносинах, ухвалювати правильні рішення про доходи, витрати і знаходити джерела накопичення коштів на майбутні цілі.

Завдання 5. Назви і запиши три – п'ять правил фінансово грамотного споживача.

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Завдання 6. Розв'яжи задачі.

Задача 16.1. Мама купила пательню за 145 грн і шість горняток за ціною 9 грн. Яка вартість усієї покупки?

Задача 16.2. Фермер на своєму господарстві ножицями за один день може обстригти 24 вівці. А електричною машинкою – 144 вівці. У скільки разів підвищиться продуктивність праці фермера, коли стригтиме електричною машинкою?

Задача 16.3. Токар на старому верстаті виточував одну деталь за 40 хв., а на новому – за 15 хв. На скільки менше хвилин витратить токар на виточування чотирьох деталей на новому верстаті?

Завдання 7. Виконай вправи.

Вправа 16.1. Мама дала тобі 150 грн для купівлі універсального конструктора «Ігротеко» на 60 деталей. У ньому є:

деталь № 1 – 20 шт.,
деталь № 2 – 20 шт.,
деталь № 3 – 10 шт.,
деталь № 4 – 10 шт.

Порахуй, чи вистачить тобі коштів на купівлю конструктора і чи буде решта?

деталь № 1
деталь № 2
деталь № 3
деталь № 4

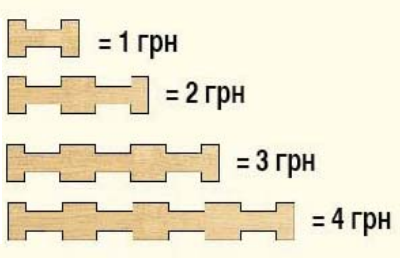

Деталь	Кількість у наборі	Ціна однієї деталі	Вартість, грн
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			
		Разом	

Вправа 16.2. Твій бюджет становить 200 грн. У крамниці «Ігротеко» ти вирішив придбати один з видів універсального конструктора на 50 деталей, у якому є:

деталь № 1 – 20 шт.,
деталь № 2 – 15 шт.,
деталь № 3 – 10 шт.,
деталь № 4 – 5 шт.

Порахуй вартість набору, щоб дізнатись, чи вистачить тобі решти після його купівлі на додатковий набір деталей, який складається:

деталь № 1 – 15 шт.,
деталь № 2 – 15 шт.

Чи залишиться в тебе решта після купівлі конструкторів?

деталь № 1
деталь № 2
деталь № 3
деталь № 4

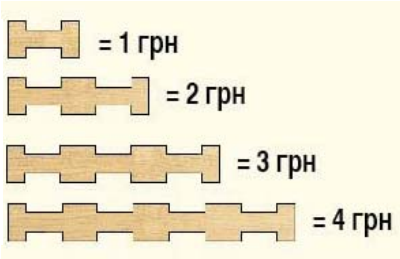

Конструктор 50 деталей

Деталь	Кількість у наборі	Ціна однієї деталі	Вартість, грн
№ 1			
№ 2			
№ 3			
№ 4			
		Разом	

Конструктор 30 деталей

Деталь	Кількість у наборі	Ціна однієї деталі	Вартість, грн
№ 1			
№ 2			
		Разом	

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Відповідь: _____

Вправа 16.3. За два місяці тобі вдалося назбирати з кишенькових грошей 120 грн. Заповни таблицю і дізнайся, які з конструкторів ти зможеш придбати у крамничці «Ігротеко», та чи залишиться в тебе решта. Скільки?

А також подумай, які конструктори купити вигідніше, ураховуючи співвідношення «ціна – кількість деталей».

Конструктор	Ціна, грн	Вистачить чи не вистачить	Якою буде решта або скільки бракуватиме
“Хатинка” 39 деталей	60 грн		
«Гараж» 49 деталей	89 грн		
“Хатинка” + «Гараж»	60 грн + 89 грн = _____		

Щоб визначити, який із конструкторів купувати вигідніше, треба порахувати вартість однієї деталі в кожному з виробів:

«Хатинка» – коштує 60 грн, має деталей 39 шт., вартість однієї (ділення з остачею та округлення) – 60 : 39 ≈ 1,50 грн/дет.

«Гараж» коштує 89 грн, має 49 деталей, вартість однієї приблизно дорівнює 89 : 49 = 1,80 грн/дет.

Вартість деталей у «Хатинці» менша, то ж купувати її вигідніше.

Вправа 16.4. Конструктор «Будиночок з балконом» коштує 240 грн, а конструктор «Фантазія» – на 120 грн дешевший. Скільки коштує конструктор «Гараж», якщо його вартість на 24 грн більша, ніж половина ціни конструктора «Фантазія»?

Ти – великий РОЗУМНИК, адже справився з усіма завданнями і розв'язав складні задачі!

ДО ЗУСТРІЧІ В 4 КЛАСІ!

Навчальне видання

РЯБОВА Олена Борисівна
КРИХОВЕЦЬ-ХОМ'ЯК Лілія Ярославівна
ЧАРТОРИНСЬКА Любов Іванівна
ДРЕВАЛЬ Галина Федорівна

ФІНАНСОВА АРИФМЕТИКА

3 клас

Робочий зошит учня

За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Т. С.Смовженко

Редактор О. П. Яремчук
Технічний редактор І. В. Мазінг
Комп'ютерне складання С. В. Полець
Коректор О. П. Яремчук
Дизайн обкладинки Д. Ю. Іщенко

Підписано до друку 26.06.2015. Формат 60 × 84 1/8.
Обл.-вид. арк. 3,0. Умовн. друк. арк. 8,14. Зам. № 1333.

Університет банківської справи Національного банку України.
04070 м. Київ, вул. Андріївська, 1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 2872 від 11.06.2007.